

Vážení čitatelia a priatelia,

vzhľadom na technické a administratívne problémy a na novovzniknutú situáciu v nadväznosti na pandémie COVID-19 dané číslo časopisu vychádza s oneskorením. V tomto čísle vedeckého časopisu zverejňujeme recenzované príspevky vždy dvomi recenzentmi. Autori P. Čiernik a P. Nováček vo vedeckej štúdiu analyzujú aktuálne vzťahy Veľkej Británie a Európskej únie rešpektujúc Dohodu o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu.

Autor V. Mičátek sa vo vedeckej štúdiu zamerá na nové pravidlá adresované komerčným používateľom online sprostredkovateľských služieb.

Pravidelnou prispievateľkou nášho časopisu je G. Bérešová, ktorá sa venuje dlhodobu problematiku vývoja európskej integrácie. V tomto čísle sa vo vedeckom príspevku zamerala na význam žien, ktoré sa zaslúžili o rozvoj integrácie a tak prispeli k budovaniu spoločnej Európy.

Vzhľadom k tomu, že Európska únia podporuje rozvoj medzinárodných vzťahov aj s nečlenskými štátmi, v tomto čísle autorka S. Matúšová analyzuje Dohodu o voľnom obchode medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane jednej a Vietnamskou socialistickou republikou na strane druhej.

V tomto čísle je zverejnená aj recenzia na Recenzia na monografiu: Zdroje synergických efektov v interkultúrnom manažmente od D. Müglovej.

Pevne veríme, vážení čitatelia, že aj všetky ostatné čísla časopisu Manažment podnikania a vecí verejných sa aj naďalej budú tešiť Vašej priazni.

*Doc. Ing. Jarmila Wefersová, PhD.
Členka Redakčnej rady.*

OBSAH

Regulácia pohybu osôb a pracovníkov v dôsledku vystúpenia Veľkej Británie z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu 3 - 12

Ing. Peter Čiernik, Mgr. Peter Nováček

Nové pravidlá adresované komerčným používateľom online sprostredkovateľských služieb 13 - 21

JUDr. Mgr. Vladislav Mičátek, PhD.

Participácia žien na európskej integrácii

PhDr. Gabriela Bérešová, PhD. 22- 32

Rozvoj obchodných a investičných vzťahov medzi Európskou úniou a Vietnamskou socialistickou republikou

PhDr. Silvia Matúšová, PhD. 33 - 40

Recenzia na monografiu: Zdroje synergických efektov v interkultúrnom manažmente.....41-43

prof. PhDr. Daniela Müglová, CSc.

Regulácia pohybu osôb a pracovníkov v dôsledku vystúpenia Veľkej Británie z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu

Peter Čiernik, Peter Nováček

Abstract

On 23 June 2016, the United Kingdom citizens voted to leave the European Union and European Atomic Energy Community. On 29 March 2017, the United Kingdom formally notified the European Council of its intention to leave the European Union. The United Kingdom left the European Union on 31 January 2020. In accordance with the Withdrawal Agreement, officially it is the third country in relation to the EU. This is the first time in the history of the European Union that the member state has left the European Union. Negotiations on the Withdrawal Agreement have now started in the European Union. The purpose of the scientific study is to highlight current relations between the United Kingdom and the European Union, specifically in the area of the free movement of persons, covered by the Withdrawal Agreement.

Key words: Brexit, agreement, third country, EU27 format, EU law

JEL Clasification: F02 F15

Úvod

Európska únia je významná medzinárodná organizácia, ktorá od svojho vzniku presadzovala vždy myšlienku mierového spolužitia národov Európy a sveta, pričom aj sama vytvárala vhodné podmienky pre ekonomickú integráciu a spoluprácu s inými štátmi sveta v rôznych oblastiach. Ekonomickú integráciu chápeme ako komplex vzťahov týkajúci sa zavádzania spoločných pravidiel a princípov v hospodárskych stykoch, v zásade je najvyšším stupňom internacionalizácie ekonomických vzťahov. Pričom reguláciu týchto vzťahov zabezpečujú inštitúcie Európskej únie.

Medzinárodné spoločenstvo štátov Európy – Európska únia sa neustále rozširuje a získava významné postavenie medzi medzinárodnými organizáciami. Medzinárodné organizácie sa považujú za medzivládne inštitúcie, ktoré vznikli na základe medzinárodnej zmluvy.(Potočný,1980) Zakladajúce zmluvy medzinárodných organizácií ustanovujú ich úlohy a ciele. Európska únia svojimi hodnotami a cieľmi prispieva k prehĺbovaniu vzťahov a k ekonomickej integrácii. Keďže Európska únia sa hlási k demokratickým princípom, občania kandidátskych štátov v referende rozhodujú o členstve každého štátu v Európskej únii, ktorý musí splniť tzv. Kodaňské kritériá.

Je smutné, že práve v roku 2020, kedy si pripomíname 70. výročie vyhlásenia **Schumanovej deklarácie**, dňa 31. januára 2020 nadobúda platnosť *Dohoda o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu*. Veľká Británia na základe článku 50 Zmluvy o Európskej únii (Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016) a na základe článku 106a Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu začala proces vystúpenia ešte v roku 2017. (ďalej len „

Veľká Británia“) Vystúpenie Veľkej Británie z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu ovplyvní aj geopolitickú situáciu medzi svetovými veľmocami.

Od tohto dňa sa na Veľkú Britániu vzťahuje prechodné obdobie do 31. decembra 2020, počas ktorého by mala byť prijatá dohoda upravujúca budúce politické, hospodárske, sociálne, kultúrne, rozpočtové vzťahy medzi Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska a Európskou úniou a jej členskými štátmi. Počas prechodného obdobia sa na území Veľkej Británie bude naďalej uplatňovať právo Únie, ale už nebude tento štát zastúpený v inštitúciách EÚ. V kontexte širších súvislostí Veľká Británia patrila medzi významných lídrov európskej ekonomickej integrácie a svojím postojom vždy prejavovala súdržnosť s politikami EÚ.

Vedecká štúdia systémovo analyzuje riadené vystúpenie Veľkej Británie z Európskej únie, ako prvého členského štátu, ktorý po 47 rokoch členstva v Európskej únii na základe výsledkov referenda konaného 23. júna 2016 odchádza z tohto medzinárodného spoločenstva 27 štátov Európy. Zároveň otvára diskusiu o budúcom vývoji vzťahov medzi Veľkou Britániou a členskými štátmi združenými vo významnej medzinárodnej organizácii akou Európska únia bezpochyby je. Vzhľadom na rozsiahlosť problematiky a na vecný rozsah dohody sme sa zamerali iba na jednu oblasť t. j. na slobodu pohybu osôb v nadväznosti na nadobudnutie platnosti Dohody o vystúpení Veľkej Británie z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu. *Sloboda pohybu osôb* sa dotýka nielen osôb vykonávajúcich pracovnú činnosť na území Veľkej Británie, ale aj ich rodinných príslušníkov.

Podmienky vystúpenia z Európskej únie

Univerzálny prameň práva Európskej únie, Zmluva o Európskej únii ustanovuje v článku 49 podmienky vstupu štátu do Európskej únie (*o členstvo v Únii môže požiadať každý európsky štát, ktorý rešpektuje jej spoločné hodnoty a zaviazá sa ich podporovať*), článok 50 Zmluvy o Európskej únii ustanovuje podmienky o dobrovoľnom vystúpení členského štátu z Európskej únie. (Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016) Predmetné ustanovenie určuje aj postup, podľa ktorého poverení zástupcovia Európskej Komisie vedú rokovania s odchádzajúcim členským štátom. Rokovania boli svojím charakterom, rozsahom a komplexnosťou náročné nielen pre Veľkú Britániu, ale aj pre Európsku úniu. Počas obdobia dvoch rokov obidve strany dospeli k vzájomnej dohode, ktorej cieľom je ukončiť plnoprávne členstvo Veľkej Británie v Európskej únii a v Európskom spoločenstve pre atómovú energiu, a následne dohodnúť konkrétne formy spolupráce a vzťahov v budúcnosti s členskými štátmi EÚ.

Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska sa v roku 1973 stalo členským štátom Európskych spoločenstiev na základe Zmluvy o pristúpení z roku 1972.(Ú. v. ES L 73, 27.3.1972) Veľká Británia zohrala významnú úlohu pri budovaní spoločnej Európy a v rámci komunitárnej rozpočtovej politiky sa preslávila tzv. Britským rabatom – zľavou (1984). Povinnosťou všetkých členských štátov bolo na základe stanoveného kľúča prispievať do rozpočtu ES/EÚ. M. Thatcherová v roku 1984 na summite vyjadrila požiadavku, aby boli Veľkej Británii späť vrátené finančné prostriedky, ktoré vložila do komunitárneho rozpočtu. Svoju požiadavku odôvodnila tým, že značná časť (80%) finančných prostriedkov z komunitárneho rozpočtu smeruje do spoločnej poľnohospodárskej politiky, pričom poľnohospodárska výroba vo Veľkej Británii mala malý podiel na hrubom domácom produkte.

Občania Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska v referende o vystúpení z Európskej únie v roku 2016 rozhodli, že si neželajú, aby Veľká Británia bola naďalej členským štátom Európskej únie. Túto skutočnosť vzali s nevôľou všetky členské štáty EÚ na vedomie a Európska únia musela začať konať, hoci s takouto záležitosťou nemala skúsenosť a neexistovali žiadne právne dokumenty, ktoré by daný proces vystúpenia členského štátu uľahčili.

Predsedníčka vlády Spojeného kráľovstva T. Mayová v rámci svojich kompetencií dňa 29. marca 2017 zaslala oficiálny list adresovaný predsedovi Európskej rady, ktorý obsahoval podstatnú informáciu, že Veľká Británia na základe výsledkov referenda o vystúpení z Európskej únie nemá záujem naďalej zotrvať v tom medzinárodnom spoločenstve. Následne na to dňa 22. mája 2017 Rada EÚ prijala rozhodnutie o začatí rokovaní s Veľkou Britániou o jej vystúpení z Európskej únie a prijala viacero opatrení súvisiacich s procesom negociácie. Samotný proces negociácie bol náročný, pretože výsledky rokovaní majú dopady jednak na vývoj vzťahov medzi Európskou úniou a Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska, ale aj medzi členskými štátmi a Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska. Dohodou o vystúpení a jej ratifikáciou bol ukončený proces vystúpenia a začal sa proces dojednávania budúcich vzájomných vzťahov medzi uvedenými zmluvnými stranami. Predmetom negociácií je ustanovenie práv a povinností uvedených zmluvných strán. V danej súvislosti nemožno konštatovať, že by prišlo k oslabeniu postavenia Európskej únie ako silnej regionálnej medzinárodnej organizácie. V súčasnosti sa pripravujú ďalšie štáty Európy na členstvo v Európskej únii a preto sa dá očakávať, že Európska únia bude mať čoskoro aj 30 členských štátov. (Srbsko, Čierna Hora a iné štáty)

Dohoda o vystúpení z Európskej únie

Dohodu o vystúpení uzatvára v mene Európskej únie Rada Európskej únie, pričom podľa ustanovenia článku 238 ods.3 písm. b) Zmluvy o fungovaní Európskej únie pre platné hlasovanie sa vyžaduje kvalifikovaná väčšina vymedzená ako väčšina rovnajúca sa najmenej 72 % členov Rady, ktorí zastupujú zúčastnené členské štáty zahŕňajúce najmenej 65 % obyvateľstva týchto štátov. V zmysle ustanovenia článku 50 ods.4 Zmluvy o Európskej únii sa vystupujúci štát nezúčastňuje na rokovaníach Európskej rady a Rady Európskej únie, ktoré sa na ňá vzťahujú. (Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016)

Predmetná Dohoda o vystúpení Veľkej Británie bola prerokovaná a schválená v Európskom parlamente (zo 683 prítomných poslancov sa 13 poslancov zdržalo hlasovania, ostatní vyjadrili súhlas s dohodou) dňa 29. januára 2020. V dôsledku schválenia dohody počet poslancov v Európskom parlamente sa zníži zo 751 na 705. Veľká Británia bola zastúpená v tomto nadnárodnom európskom orgáne 73 priamo volenými poslancami. Budúce nové členské štáty budú mať k dispozícii 46 poslaneckých mandátov a 27 poslaneckých mandátov si súčasné členské štáty rozdelili na základe princípu „zostupnej proporcionality“. (Európsky parlament, 2020)

Následne na to bolo prijaté Rozhodnutie Rady (EÚ) 2020/135 dňa 30. januára 2020 o uzavretí Dohody o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z

Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Ú. v. EÚ L 29, 31.1.2020) (ďalej len „dohoda“)

V dôsledku nadobudnutia platnosti uvedenej dohody Veľká Británia už nebude zastúpená v inštitúciách EÚ, orgánoch a úradoch Európskej únie. Počas prechodného obdobia sa na území Veľkej Británie aj naďalej bude uplatňovať právo Európskej únie až do konca prechodného obdobia. Veľká Británia má zároveň povinnosť neuplatňovať v praxi vnútroštátne právne predpisy, ktoré sú v rozpore s právom Európskej únie. Osobitosťou je, že počas prechodného obdobia, t. j. do 31.12.2020 sa na Veľkú Britániu budú vzťahovať spoločné únijné pravidlá pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ. Očakáva sa, že Veľká Británia bude v plnom rozsahu rešpektovať sankčné režimy EÚ a podporovať vyhlásenia a pozície EÚ v tretích krajinách a medzinárodných organizáciách. Nevýhodou Veľkej Británie je, že sa už nebude podieľať na rozhodovacích procesoch v rámci Európskej únie. Výhodou Veľkej Británie je, že aj naďalej zostáva členom colnej únie.

Vystúpenie Veľkej Británie z Európskeho spoločenstva atómovej energie (ďalej len „Euratom“), ktoré je medzinárodnou organizáciou združujúcou členské štáty Európskej únie sa realizuje v zmysle článku 106a Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu. Jej hlavným poslaním je koordinovať a kontrolovať jadrovú energetiku členských štátov a výskum v tejto oblasti, najmä aby sa jadrová energia využívala na mierové účely. Medzinárodné spoločenstvo atómovej energie bolo založené v roku 1957 na základe medzinárodnej zmluvy a združuje 27 členských štátov Európskej únie. Euratom spolupracuje s medzinárodnými organizáciami zaoberajúcimi sa mierovým rozvojom atómovej energie a podporuje rozvoj jadrového priemyslu.

Všeobecná charakteristika dohody

Z pohľadu medzinárodného zmluvného práva je predmetná Dohoda o vystúpení Veľkej Británie štandardnou medzinárodnou zmluvou. Zmluvnými stranami sú Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska a Európska únia ako subjekt medzinárodného práva (47 ZEÚ) a Európske spoločenstvo pre atómovú energiu tiež ako subjekt medzinárodného práva (článok 184 ZEURATOM). Z hľadiska vecného rozsahu ide o politickú zmluvu ustanovujúcu podmienky vystúpenia a medzinárodnoprávny rámec ekonomických, sociálnych a iných stykov medzi uvedenými zmluvnými stranami na dobu určitú. Dohoda o vystúpení je založená na celkovej rovnováhe výhod, práv a povinností Európskej únie a Veľkej Británie. (Preambula dohody) Dohoda o vystúpení je štruktúrovaná do častí a článkov, celkove má 185 článkov. Je vyhotovená v 24 jazykoch členských štátov Európskej únie, pričom znenia vo všetkých týchto jazykoch sú rovnako autentické. Súčasťou dohody je Protokol o Írsku/ Sev. Írsku a prílohy ustanovujúce konkrétne formy opatrení týkajúce sa hospodárskych, sociálnych a politických oblastí. Predmetná dohoda má priamy účinok a občania členských štátov Európskej únie sa môžu dovolávať svojich práv priamo na súdnych orgánoch a administratívnych orgánoch Veľkej Británie.

Vychádzajúc z ustanovenia článku 184 Dohody o vystúpení „*Únia a Spojené kráľovstvo v dobrej viere a pri úplnom rešpektovaní svojich príslušných právnych poriadkov*

vynaložia maximálne úsilie, aby podnikli kroky potrebné na urýchlené dojednanie dohôd upravujúcich ich budúci vzťah.”(Ú.v. EÚ C 384I, 12.11.2019) Z uvedeného vyplýva, že zmluvné strany majú záujem v dobrej viere a v súlade so zásadami medzinárodného práva dojednať podmienky vystúpenia Veľkej Británie z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu.

Za zmienku však stojí, že Preambula dohody hneď v úvode obsahuje ustanovenie o „zvrchovanom rozhodnutí opustiť Európsku úniu.” “Zvrchovanosť sa chápe ako prirodzené suverénne právo národa.” (Majerová,2005) Veľká Británia spája inštitút referenda o vystúpení z Európskej únie ako priamu účasť občanov Veľkej Británie na správe vecí verejných. Podľa nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky v právnej veci sp. zn. US 76/97 zo dňa 6. februára 1998 “jedným zo základných práv občanov, ktoré napĺňa ústavný princíp ich zvrchovanosti v štáte je právo „zúčastňovať sa na správe vecí verejných priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov“

Tak ako už bolo v predchádzajúcich častiach uvedené podľa článku 126 Dohody prechodné obdobie končí 31. decembra 2020, pokiaľ nedôjde k jeho predĺženiu. Článok 132 dohody následne ustanovuje, že ak by zmluvné strany počas prechodného obdobia nedospeli k budúcej dohode, ktorá by mala upravovať vzájomné vzťahy po uplynutí prechodného obdobia, prechodné obdobie je možné predĺžiť do 31. decembra 2022.

Súčasťou Dohody o vystúpení je aj **Vyhlásenie Európskej únie podľa článku 185 tretieho odseku Dohody o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu.** Obsahom predmetného vyhlásenia je, že *súdne orgány členských štátov počas prechodného obdobia môžu odmietnuť vydať svojich štátnych príslušníkov Spojenému kráľovstvu na základe európskeho zatykača nad rámec dôvodov pre nevykonanie európskeho zatykača uvedených v rámcovom rozhodnutí 2002/584/SVV.* Daný inštitút výhrady využili Rakúska republika, Spolková republika Nemecko a Slovinská republika. (Ú. v. EÚ L 29, 31.1.2020)

Teritoriálna pôsobnosť dohody

Predmetná dohoda sa bude uplatňovať nielen v konštituentných krajinách Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, ale aj na území korunných dependencií a na zámorských územiach Spojeného kráľovstva, ku ktorým patria :

Gibraltár, Normanské ostrovy a na Ostrove Man, na výsostných územiach Akrotiri a Dekeleia na Cypre, zámorských krajinách a územiach uvedených v prílohe II k ZFEÚ, ktoré udržiavajú osobitné vzťahy so Spojeným kráľovstvom Anguilla, Bermudy, Britské antarktické územie, Britské indickooceánske územie, Britské Panenské ostrovy, Falklandské ostrovy, Južná Georgia a Južné Sandwichove ostrovy, Kajmanské ostrovy, Montserrat, Ostrovy Turks a Caicos, Pitcairnove ostrovy, Svätá Helena, Ascension a Tristan da Cunha.) (článok 3 Dohody o vystúpení)

V danej súvislosti môžeme jednoznačne konštatovať, že Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska má veľké množstvo území a ostrovov, s ktorými udržiava užšiu spoluprácu.

Práva týkajúce sa pohybu osôb a pracovníkov

Sloboda pohybu osôb je jednou z vymožeností členstva Slovenskej republiky v Európskej únii, ktorá sa priamo dotýka občanov. Sloboda pohybu osôb je jednou zo štyroch ekonomických slobôd vnútorného trhu EÚ. Právnym základom vnútorného trhu sú ustanovenia článkov 4 ods. 2 písm. a) 26, 27, 114 a 115 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Univerzálnym znakom slobody pohybu osôb a pracovníkov je vykonávanie ekonomickej činnosti v inom členskom štáte - právo podnikat', vykonávať prácu, poskytovať služby ako aj ich požívanie. Ekonomická migrácia v súčasnosti napreduje, pretože celkove 8,3 % pracujúcich v roku 2018 v rámci členských štátov EÚ sú cudzinci. Napríklad prácu vykonávalo v roku 2018 v Rakúsku 48-tisíc občanov zo Slovenska. Väčšinou sú to ženy pracujúce v oblasti sociálnych služieb. (Štatistický úrad SR, 2020). Podľa štatistík pracuje, študuje a doprevádza rodinného príslušníka vo Veľkej Británii viac ako 100-tisíc občanov zo Slovenskej republiky.

Podľa ustanovenia článku 13 Dohody o vystúpení občania Únie a štátni príslušníci Spojeného kráľovstva majú právo na pobyt v hostiteľskom štáte za obmedzení a podmienok uvedených v článku 21, 45 alebo 49 ZFEÚ a v súlade podmienkami uvedenými v smernici 2004/38/ES o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov. (Ú. v. L 158, 30.4.2004) Každý občan z členského štátu EÚ musí byť riadne prihlásený k pobytu, pričom musí mať platný cestovný pas alebo iný doklad o totožnosti. Veľká Británia si vyhradzuje právo, *„že päť rokov po skončení prechodného obdobia sa hostiteľský štát môže rozhodnúť, že už nebude uznávať národné preukazy totožnosti na účely vstupu na jeho územie alebo výstupu z jeho územia, ak takéto preukazy neobsahujú čip, ktorý je v súlade s uplatniteľnými normami Medzinárodnej organizácie civilného letectva týkajúcimi sa biometrickej identifikácie.“*

Súčasťou slobody pohybu osôb je aj právo na trvalý pobyt, ktorý podľa ustanovenia článku 15 Dohody o vystúpení môže získať osoba, ktorá žije nepretržite 5 rokov na území Veľkej Británie. Určite sú s priznaním práva na trvalý pobyt spojené aj iné podmienky, ale najdôležitejšia je podmienka zdržiavania sa na území Veľkej Británie sústavne minimálne 5 rokov, t.j. bývania. Všetkým občanom a ich rodinným príslušníkom členských štátov Európskej únie žijúcim a legálne pracujúcim môže byť obmedzené právo na pobyt alebo vstup na územie Veľkej Británie za účelom zamestnania sa v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a v súlade s článkom 35 smernice 2004/38/ES, t. j. v prípade zneužívania práv alebo podvodu, ako napríklad manželstvá z rozumu. (Ú. v. L 158, 30.4.2004)

Na pracovníkov a cezhraničných pracovníkov sa vzťahujú práva zaručené článkom 45 ZFEÚ a práva vyplývajúce z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie. Podľa recitálu 2 nariadenia č. 492/2011 *členské štáty sú povinné zabezpečiť odstránenie akejkoľvek diskriminácie založenej na štátnej príslušnosti medzi pracovníkmi členských štátov, pokiaľ ide o zamestnávanie, odmeňovanie a ostatné pracovné podmienky, ako aj práva týchto pracovníkov voľne sa pohybovať v rámci Únie na účely výkonu zamestnania s výhradou akýchkoľvek obmedzení opodstatnených z dôvodov verejného poriadku, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia.* (Ú. v. EÚ L 141, 27.5.2011)

Článok 45 Zmluvy o fungovaní EÚ zaručuje v rámci Únie slobodu pohybu pracovníkov, čo možno vnímať v širších súvislostiach ako právo vykonávať prácu na území iného štátu v súlade s právnymi predpismi hostiteľského štátu a po ukončení zamestnania zostať na území tohto štátu. Výnimku predstavujú pracovné pozície na zamestnávanie v štátnej službe alebo vo verejnej službe. Do katalógu týchto práv možno zaradiť: zákaz diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti, rovnaké zaobchádzanie v rámci pracovno-právnych vzťahov, právo na sociálne a daňové výhody a pod.

Zmluvné strany sa dohodli, že samostatne zárobkovo činní cezhraniční pracovníci môžu vykonávať svoju činnosť v súlade s článkami 49 a 55 ZFEÚ. Inými slovami povedané právo vykonávať ekonomickú aktivitu ako samostatne zárobkovo činná osoba je regulované ustanovením článku 49 ZFEÚ. Sloboda ekonomickej činnosti zaručuje dôležitú stránku utvárania vlastného života rozvoja osobnosti, a to sebarealizáciou cez podnikateľskú činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba.

Predmetná Dohoda o vystúpení ochraňuje okrem iného aj práva aj rodinných príslušníkov (manžela, detí), ktorým už boli primárne priznané práva v súlade s platnou primárnou alebo sekundárnou právnou úpravou Európskej únie.

So slobodou pohybu osôb súvisí aj uznávanie odborných kvalifikácií a dokladov o vzdelaní. Daná problematika je upravená v článku 53 ods. 1 ZFEÚ, ktorý ustanovuje : že „*vzájomné uznávanie diplomov a iných kvalifikácií požadovaných v jednotlivých členských štátoch na prístup k regulovaným povolaniam možno použiť na uľahčenie uplatňovania slobody usadiť sa a poskytovať služby.*“ Uznávanie odborných kvalifikácií občanov členských štátov Európskej únie a štátnych príslušníkov Veľkej Británie v zmysle článku 27 Dohody o vystúpení je regulované daným ustanovením a smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES zo 7. septembra 2005 o uznávaní odborných kvalifikácií (Ú. v. EÚ L 255, 30.9.2005)

Sociálne zabezpečenie

V súčasnosti je politika sociálneho zabezpečenia na úrovni Európskej únie koordinovaná a regulovaná (42 a 308 ZFEÚ) najmä sekundárnymi aktami : nariadením Európskeho parlamentu a Rady č883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia. (Ú. v. EÚ L 166 , 30/04/2004) Koordinácia politiky sociálneho zabezpečenia na úrovni Európskej únie prispieva k zlepšeniu životnej úrovne a podmienok zamestnania a je podporným nástrojom pre slobodu pohybu osôb.

Zatiaľ tento právny stav zostane zachovaný, t. j. ochrana sociálnych práv sa nemení. Pre občanov Slovenskej republiky, ktorí vykonávajú pracovnú činnosť na území Veľkej Británie a vznikol im právny nárok na započítanie odpracovanej doby do nároku na všetky dávky vrátane dôchodku, majú právo poberať všetky riadne dávky a iné sociálne dávky (podpora v nezamestnanosti, materské príspevky) tak ako občania Veľkej Británie. V zásade tu platí zákaz diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti. Tak isto zostáva zachovaný inštitút exportovateľnosti dôchodkových peňažných dávok a iných dávok do štátu, kde sa oprávnená osoba rozhodne žiť. V prípade ak občan Slovenskej republiky pracoval vo Veľkej Británii jeho práva zostávajú zachované a budú zohľadňované pri výpočte výšky starobného dôchodku na

Slovensku v súlade s platnou vnútroštátnou právnou úpravou. Britské starobné dôchodky môžu byť vyplácané na Slovensku, ak vznikol právny nárok na poberanie dôchodku.

V súčasnosti sa objavujú prvé náznaky, že Veľká Británia uzatvorí bilaterálne zmluvy o sociálnom a zdravotnom zabezpečení medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie. V danej súvislosti musíme ale rešpektovať skutočnosť, že prechodné obdobie trvá iba do 31. decembra 2020

Záver

Na základe konkrétnych faktov sme objasnili, že sloboda pohybu osôb a pracovníkov a ich rodinných príslušníkov zostáva zatiaľ zachovaná vo Veľkej Británii. Tak isto občanom Veľkej Británie zostávajú zachované práva vyplývajúce z (bývalého) členstva v EÚ. Dohoda o vystúpení väčšinou odkazuje na primárnu a sekundárnu právnú úpravu Európskej únie. V zásade Dohoda o vystúpení ustanovuje občanom Únie a štátnym príslušníkom Veľkej Británie i ich príslušným rodinným príslušníkom recipročnú úijnú ochranu v rámci slobody pohybu osôb. Snahou zmluvných strán je zachovať priznané úijné práva, ktoré majú pôvod aj v dohovoroch niektorých iných medzinárodných organizácií, ktorými sú členské štáty viazané (napríklad v Dohovoroch Rady Európy). Súčasný právny stav uľahčuje mobilitu pracovnej sily a chráni sociálne práva pracovníkov a ich rodinných príslušníkov. V budúcnosti tento právny stav nemusí byť zachovaný. Veľká Británia uvažuje o prijatí právneho rámca, aký bol vytvorený na základe Dohody o európskom hospodárskom priestore. Predmetná dohoda má za cieľ podporovať rozvoj obchodných vzťahov.

Budúcnosť ukáže, aké právne nástroje budú uplatňované v rámci slobody pohybu osôb. Počas prechodného obdobia bude hlavný vyjednávač Európskej komisie Michel Barnier v mene Európskej únie viesť negociácie o novej asociačnej dohode Európskej únie so Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska.

Zoznam použitej literatúry:

Cihelková, E. et al. (2008) Mezinárodní ekonomie II. C.H. BECK. ISBN 9788074000546.

Dudič, B. at al. (2017) Západný Balkán a Srbsko v európskej integrácii. In: Revue spoločenských a humanitných vied, roč. 5, č. 2-3, 2017

European Communities (1972). Documents concerning the accession to the european communities of the Kingdom of Denmark, Ireland, the kingdom of Norway and the united kingdom of Great Britain and Northern Ireland Ú. v. ES L 73, 27.3.1972

Európsky parlament (2020). Koľko poslancov má Európsky parlament. [on;ine 5.7.2020] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/faq/12/kolko-poslancov-ma-europsky-parlament>

Európska únia (2016). Zmluva o fungovaní Európskej únie Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016, s. 47 – 360

Európska únia (2016). Zmluva o Európskej únii Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016, s. 13 – 46

Európska únia (2016). Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu Ú. v. EÚ C 203, 7.6.2016, s. 1 – 112

Európska únia (2020). Dohoda o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu XT/21054/ 2019/INIT OJ C 384I , 12.11.2019, p. 1–177

Európska únia (1994). Dohoda o európskom hospodárskom priestore Ú. v. ES L 1, 3.1.1994, s. 3 – 522

Európska únia (2004). Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, 30.4.2004, s. 77). Ú. v. L 158, 30.4.2004, p. 77–123 OJ L 141, 27.5.2011, p. 1–12

Európska únia (2020). Vyhlásenie Európskej únie podľa článku 185 tretieho odseku Dohody o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu Ú. v. EÚ L 29, 31.1.2020

Kloudová, J. (2007). Evropské integrační procesy. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2007. 221 s. ISBN 978-80-7318-533-6.

Majerová, I. (2005). Deklarácia o zvrchovanosti Slovenskej republiky a postoje vtedajších politických strán. Slovenská politologická revue 2/2005 [online cit. 5.8.2020] Dostupné na: http://sjps.fsvucm.sk/Articles/05_3_6.pdf

Mičátek, V. (2019). Nový mechanizmus riešenia sporov v oblasti dvojitého zdanenia na Slovensku. In: Manažment podnikania a vecí verejných, roč. 14, č. 1, 2019, nestr. [10 s.]

Potočný, M. (1980). Mezinárodní organizace, Praha, 1980 s.29

Petrakos, G., Traistaru, L., Bradley, J. (2006). Integration, growth and cohesion in an enlarged European Union. New York: Springer, ISBN 978-0-387-22853-2.

Rozehnalová, N. (2010). Právo mezinárodního obchodu. Wolters Kluwer. Praha ISBN 978-80-7357-562-5

Rada Európskej únie (2019). Dohoda o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu. Brusel 18.10.2019 (OR.en) XT21054/19

Štatistický úrad SR (2020). Slováci pracujúci v Rakúsku sú v TOP rebríčku EÚ cezhraničnej mobility za prácou. [online 3.10.2020]. Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/aboutus/office.activites/officeNews/vsetkyaktuality/81b47113-30ce-40f5-a04a->

Ústavný súd Slovenskej republiky (1998). Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 76/97 zo 6. februára 1998. [online 3.7.2020]. Dostupné na : <https://www.slov-lex.sk/judikaty/-/spisova-znacka/I%252E%2B%25C3%259AS%2B76%252F97>

Kontakt

Ing. Peter Čiernik
Slovenská akadémia manažmentu
Dolnozemska 1
85105 Bratislava

Mgr. Peter Nováček
Slovenská akadémia manažmentu
Dolnozemska 1
85105 Bratislava

Nové pravidlá adresované komerčným používateľom online sprostredkovateľských služieb

JUDr. Mgr. Vladislav Mičátek, PhD.

Abstract

Digitization is the basis of the progress, moreover, significantly affecting the entrepreneurship and overall business activity of any business entity. Online platforms provide services to consumers, who should have access to trustworthy digital services under equal terms throughout the European Union. In the development of the digital economy, we must not forget the regulations adapted to the digital age, which promote fair competition, solve the problems of digital monopolies, and support innovative business models. At a time when the digital single market is being built, common rules need to be established at the European Union level. The scientific study analyzes new trends in the field of business users of online intermediary services and highlights the introduction of fair rules for building global digital platforms.

Key words: digitalization, online platforms, platform business model, business users

JEL Classification:F 02, F13,F 15

Úvod

Súčasný proces globalizácie a internacionalizácie napomáha aj rozvoju podnikania aj prostredníctvom digitálnych technológií. Digitalizácia nie je len zmena či premena hmatateľného na virtuálne. Objavenie internetu predstavuje len začiatok evolúcie digitalizácie, čo vyúsťuje v prepojenie života vôkol nás nielen na mikroúrovni, ale hlavne na makroekonomickej úrovni. Ide o prepojenie digitálnych procesov jednak v súkromnom sektore, ale tiež vo verejnom sektore. (Červeňová, 2019) Okrem klasických právnych foriem podnikania sa na trhu objavujú hospodárske subjekty využívajúce digitálne platformy na ekonomickú činnosť. Digitalizácia sa stala súčasťou všetkých foriem podnikania a prináša revolúciu v rámci podnikania a poskytovania služieb. Zavádzanie informačných a komunikačných technológií do všetkých oblastí ľudskej činnosti neustále napreduje a je sprevádzané silným konkurenčným bojom. Inteligentný priemysel a online služby, ktoré majú globálny rozmer si vyžadujú novú právnu úpravu a nový pohľad na kolaboratívnu ekonomiku. Pokrok v digitálnej ekonomike je možné dosiahnuť iba zvyšovaním kompetencií a rozvojom zručností, pretože inteligentný priemysel je hybnou silou každej ekonomiky. Kybernetické riziká oslabujú dôveru v digitálnu ekonomiku, preto Európska únia zavádza spoločné pravidlá ako čeliť aj takýmto globálnym hrozbám. Európske regulačné rámce kladú dôraz na ochranu osobných údajov, na ochranu spotrebiteľa, na ochranu prenosu dát do iných štátov. Podľa I. Klinca (2000) nástup digitálnej ekonomiky a elektronického obchodovania začiatkom 21. storočia výrazne ovplyvnia štruktúru a pravidlá vytvárajúcej sa globálnej svetovej ekonomiky. (Marketing Magazine 4/2000) Vedecká štúdia je zameraná na zavádzanie nových pravidiel pre komerčných používateľov online sprostredkovateľských služieb. Zavádzanie spoločných

únijných pravidiel má za cieľ výrazné zvýšenie konkurencie, čo prináša mnohé výzvy a príležitosti.

Metodika a cieľ

Vedecká štúdia je zameraná na právnu analýzu novej právnej úpravy o nových pravidlách, ktoré sú adresované komerčným používateľom online sprostredkovateľských služieb. Základom pre analýzu boli najmä sekundárne právne akty EÚ, dáta zverejnené v štúdiu McKinsey s názvom *The rise of Digital Challengers* a iné vedecké zdroje a zdroje internetových portálov. Hlavným cieľom štúdie poukázať na právny vývoj v oblasti poskytovania online služieb a na povinnosť členských štátov implementovať smernicu v praxi. Je to jeden z právnych nástrojov správne fungujúceho digitálneho hospodárstva. Štúdia obsahuje aj výsledky indexu digitálnej ekonomiky a spoločnosti. Pri písaní vedeckej štúdie sme aplikovali metódu analýzy, syntézy, indukcie a dedukcie.

Základná terminológia

Býva zvykom právnej praxe, že obvykle v úvode štúdie sú objasnené základné pojmy. Vzhľadom k tomu, že naša štúdia je zameraná na poskytovanie online služieb objasňujeme pojem online sprostredkovateľské služby v zmysle ustanovenia článku 2 nariadenia 2019/1150. *Online sprostredkovateľské služby sú služby, ktoré spĺňajú všetky tieto požiadavky:*

- a) *predstavujú služby informačnej spoločnosti v zmysle článku 1 ods. 1 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1535;*
- b) *umožňujú komerčným používateľom ponúkať tovar alebo služby spotrebiteľom s cieľom uľahčiť začatie priamych transakcií medzi uvedenými komerčnými používateľmi a spotrebiteľmi bez ohľadu na to, kde sa uvedené transakcie nakoniec uzavriu;*
- c) *poskytujú sa komerčným používateľom na základe zmluvných vzťahov medzi poskytovateľom uvedených služieb a komerčnými používateľmi, ktorí spotrebiteľom ponúkajú tovar alebo služby;*

V zmysle článku 1 ods. 1 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1535 „službu“ sa považuje *každá služba poskytovaná informačnou spoločnosťou, to jest každá služba, ktorá sa bežne poskytuje za odmenu, na diaľku, elektronickým spôsobom a na základe individuálnej žiadosti prijemcu služieb. Elektronickým spôsobom znamená, že služba sa z miesta pôvodu odošle a na mieste určenia prijíma prostredníctvom elektronického zariadenia, určeného na spracovávanie (vrátane digitálneho komprimovania) a uskladňovanie údajov a je úplne vysielaná, prenášaná a prijímaná po drôte, prostredníctvom rádiových vln, optickým spôsobom, alebo inými elektromagnetickými prostriedkami* (Ú. v. EÚ L 241, 17.9.2015). V danej súvislosti musíme zdôrazniť, že Európska únia už v roku 2015 v nadväznosti na vytváranie podmienok pre spoločný digitálny trh prijala smernicu o službách informačnej spoločnosti. V súvislosti s rozvojom a rozšírením činnosti komerčných poskytovateľov prostredníctvom online platforiem služby už prijala aj sekundárnu právnu úpravu o férovo poskytovaní online sprostredkovateľských služieb, t. j. nariadenie 2019/1150 adresované online trhoviskám elektronického obchodu vrátane kolaboratívnych trhovísk, na ktorých komerční používatelia pôsobia, online služby týkajúce sa softvérových aplikácií, ako sú

obchody s aplikáciami, a online služby týkajúce sa sociálnych médií, a to bez ohľadu na technológiu, ktorá sa na poskytovanie takýchto služieb použije. Online platforma predstavuje spôsob hospodárskej činnosti, ktorá umožňuje externým producentom a príjemcom služby podieľať sa na vytváraní hodnoty, pričom táto hodnota môže predstavovať predaj tovarov. *Samotná platforma však spravidla nevlastní žiadne zdroje pre vytváranie hodnoty – napríklad úspešná online platforma Airbnb, ktorá spája poskytovateľov ubytovania s turistami, nevlastní ani jeden hotel. Online platforma len poskytuje digitálnu otvorenú a participatívnu infraštruktúru (online portál) pre uskutočnenie týchto interakcií, ktoré zároveň usmerňuje na základe svojich pravidiel.* (Parker, G.G. at al.,2016).

Online platformy zahŕňajú viacero oblastí :

- a) online trhy,
- b) platformy na distribúciu aplikácií,
- c) sociálne médiá a platformy na šírenie kreatívneho obsahu,
- d) platformy na distribúciu aplikácií,
- e) webové sídla na porovnávanie cien,
- f) trhy v rámci kolaboratívneho hospodárstva, pokiaľ hostia profesionálnych používateľov,
- g) všeobecných internetových vyhľadávačov. (Publication Office of the EU,2020).

V českej právnej úprave je pojem digitálna služba vymedzený v zákone č. 181/2014 o kybernetickej bezpečnosti. Na účely danej právnej úpravy sa digitálnou službou rozumie *služba informačnej spoločnosti podľa zákona upravujúceho niektoré služby informačnej spoločnosti, ktorá spočíva v poskytovaní on-line trhoviska, ktoré spotrebiteľovi alebo predávajúcemu umožňuje on-line uzatvárať s predávajúcim podnikateľom kúpne zmluvy alebo zmluvy o poskytovaní služieb, a to prostredníctvom internetovej schránky on-line trhoviska alebo prostredníctvom internetovej schránky predávajúceho, ktorý využíva službu poskytovanú on-line trhovisko. (§ 2 písm. l) zákona o kybernetickej bezpečnosti).*

Právny základ pre budovanie digitálneho trhu

Digitálny jednotný trh sa týka predovšetkým odstraňovania prekážok členských štátov pre transakcie po internete (Maciejewski, M. 2020). V zásade ide o odstraňovanie prekážok za účelom uľahčenia vykonávania operácií a transakcií prostredníctvom digitálnych technológií. Právny rámec pre budovanie spoločného digitálneho trhu je ustanovený v článkoch 4 ods. 2 písm. a) a v článkoch 26, 27, 114 a 115 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Primárna právna úprava je doplnená širokým spektrom sekundárnych aktov a rôznymi strategickými dokumentmi. V roku 2015 prijala Európska komisia za podpory členských štátov Stratégiu pre digitálny jednotný trh (COM(2015) 192 final) založenú na troch pilieroch:

- 1) Lepší prístup pre spotrebiteľov a podniky k digitálnemu tovaru a službám v celej Európe,
- 2) Vytvorenie správnych a rovnakých podmienok rozmachu digitálnych sietí a inovatívnych služieb
- 3) Maximalizácia rastového potenciálu digitálneho hospodárstva.

Stratégia má podporiť ekonomický rast v členských štátoch. Postupne sa dokonca objavujú aj prvé náznaky, že sloboda pohybu dát by mohla byť piatou slobodou vnútorného trhu EÚ.

Moderné globálne ekonomiky bez prísnych pravidiel v oblasti inovácií a digitalizácie by nefungovali správne a hlavne by neboli chránené spravodlivo práva poskytovateľov a príjemcov digitálnych služieb. Neharmonizované regulačné prostredie členských štátov nemôže byť totiž zárukou správneho fungovania vnútorného trhu, a preto zavádzanie spoločných podmienok je zárukou spravodlivej hospodárskej súťaže. Jednotný digitálny trh prináša podnikateľom mnoho výhod a odstraňuje bariéry cezhraničného podnikania a poskytovania služieb digitálnom priestore.

Nutné je problematiku vsadiť aj do celkového rámca EÚ, keďže súčasťou tzv. agendy o spravodlivom zdaňovaní Európskej komisie sú aj spravodlivé pravidlá zdaňovania v digitálnom hospodárstve. Európska únia má záujem chrániť integritu vnútorného trhu, a preto považuje za svoju prioritu aj prijímanie opatrení, ktoré prispievajú k vytváraniu spoločného systému dane z výnosov z poskytovania určitých digitálnych služieb zdaniteľnými osobami. Za týmto účelom bol vypracovaný návrh smernice Rady o spoločnom systéme zdanenia digitálnych služieb formou dane z výnosov z poskytovania určitých digitálnych služieb (COM/2018/0148/073). Daný návrh smernice má za cieľ zaviesť pravidlá zdaňovania príjmov právnických osôb pôsobiace v rámci digitálneho hospodárstva, najmä so zreteľom pre hospodárske subjekty vykonávajúce digitálne činnosti, pri ktorých pri poskytovaní služieb sa nevyžaduje fyzická prítomnosť. V meritórnom rozsahu sa daň vzťahuje na obchodné spoločnosti, pričom celková suma celosvetových príjmov spoločnosti, ktorá službu poskytla a jej pridružených spoločností presahuje sumu 750 mil. eur počas finančného roka, ktorý predchádza príslušnému zdaňovaciemu obdobiu. Predmetný návrh smernice Rady je v súčasnosti prerokovávaný v orgánoch EÚ.

Index digitálnej ekonomiky a spoločnosti

Európska komisia od roku 2015 realizuje monitoring digitálnej konkurencieschopnosti v členských štátoch EÚ. (Európska Komisia- Správa o krajine, 2019). Svoje závery zverejňuje oficiálne v Správe o krajine – Slovensko. (The Digital Economy and Society Index) V rámci indexu digitálnej ekonomiky je vyhodnocovaných 39 indikátorov v piatich rovinách, ako sú prístup k internetovému pripojeniu, ľudský kapitál, využívanie internetových služieb, digitalizácia podnikov a digitálne verejné služby. Výsledky týkajúce sa indexu digitálnej ekonomiky a spoločnosti nie sú uspokojivé, pretože Slovensko sa umiestnilo na 22. mieste, čím si zhoršilo pôvodnú pozíciu. Na Slovensku je 88 % domácností pripojených na internet. Zo zverejnených dát vyplýva, že Slovensko sa umiestnilo na 18. mieste spomedzi členských štátov EÚ. Až 60% obchodných spoločností napríklad uviedlo, že nedokáže obsadiť voľné pracovné miesta, kde sa vyžadujú odborné kvalifikácie v oblasti informačných technológií. Neuspokojivé sú takisto aj výsledky týkajúce sa úrovne digitalizácie obchodných spoločností. Iba 13% obchodných spoločností vykonávajúce hospodársku činnosť na Slovensku je vysoko digitalizovaných. Táto skutočnosť bude mať vplyv aj na rozvoj digitálneho hospodárstva a na celkový vývoj na vnútornom trhu EÚ

Únijná právna úprava komerčných používateľov online sprostredkovateľských služieb

V súčasnosti liberalizácia trhov a digitalizácia zohrávajú dôležitú úlohu vo vytváraní nových trhových príležitostí pre hospodárske subjekty, spájajú kupujúcich – spotrebiteľov – predávajúcich a umožňujú tak elektronický obchod v rámci jednotného digitálneho trhu EÚ. Digitálna ekonomika je zdrojom zamestnanosti, pričom sa odhaduje, že až 60% súkromnej spotreby a 30% verejnej spotreby tovarov a služieb je predmetom transakcií cez online sprostredkovateľov. (Copenhagen Economics, 2015) Medzi najvýznamnejšie sektory kolaboratívnej ekonomiky podľa Správy Kolaboratívna ekonomika v číslach patrí ubytovanie, growfunding, doprava, kvalifikovaná a nekvalifikovaná práca. Podľa štúdie McKinsey s názvom *The rise of Digital Challengers*, Digitálna ekonomika tvorí takmer 6 % HDP Slovenska. (Európsky parlament, 2020) Ak by sa Slovensko úrovňou digitalizácie priblížilo krajinám západnej a severnej Európy, do roku 2025 by mu to prinieslo ročne dodatočných 16 miliárd eur v HDP, čo je napríklad takmer päťnásobok výdajov štátu na vzdelávanie a školstvo za rok 2018. (Novak. J. at al, 2018).

Zásadnú zmenu do fungovania spoločného digitálneho trhu prinieslo Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1150 z 20. júna 2019 o podpore spravodlivosti a transparentnosti pre komerčných používateľov online sprostredkovateľských služieb (Ú. v. EÚ L 186 , 11.7.2019), ktoré nadobudlo účinnosť 12. júla 2020. Nariadenie v rámci štruktúry prameňov práva Európskej únie patrí k sekundárnym prameňom a je vykonateľné vo všetkých členských štátoch EÚ hneď po nadobudnutí ich účinnosti bez toho, aby museli byť transponované do vnútroštátnych právnych predpisov v zmysle článku 288 ZFEÚ. Nariadenie reguluje komerčné vzťahy poskytovateľmi online sprostredkovateľských služieb a internetových vyhľadávačov, ktoré majú sídlo v členských štátoch EÚ a aj mimo EÚ, ktorí sprostredkujú transakciu medzi poskytovateľmi online sprostredkovateľských služieb a spotrebiteľmi, ktorí sa nachádzajú v EÚ. V meritórnom rozsahu ide o vzťah medzi poskytovateľmi online sprostredkovateľských služieb a ich komerčnými používateľmi, čiže sa jedná o obchodný vzťah označovaný ako „P2B – Peer to Business“.

Predmetné nariadenie zavádza požiadavky, ktoré majú poskytovatelia online sprostredkovateľských služieb plniť pre prístup na trh EÚ, aby boli zabezpečené férové podmienky pre vykonávanie ekonomickej činnosti formou online platforiem. Ustanovenie článku 3 nariadenia 2019/1150 ustanovuje explicitne poskytovateľom online platforiem nasledujúce povinnosti týkajúce sa obchodných podmienok:

- a) musia byť zrozumiteľné, jasné a zreteľné a ľahko dostupné pre používateľov,
- b) musia vopred obsahovať možné dôvody pre obmedzenie, pozastavenie alebo ukončenie poskytovania ich služieb,
- c) totožnosť profesionálneho používateľa musí byť zreteľne viditeľná,
- d) podmienky musia obsahovať informácie o všetkých dodatočných distribučných kanáloch a potenciálnych pridružených programoch, prostredníctvom ktorých môžu poskytovatelia online sprostredkovateľských služieb uvádzať tovar a služby na trh, ktoré ponúkajú komerční používatelia,
- e) musia oznámiť profesionálnym používateľom akékoľvek zmeny obchodných podmienok aspoň 15 dní vopred a pod.

Tak ako býva zvykom právnej praxe, poskytovatelia online sprostredkovateľských služieb musia konať v súlade s dobrými mravmi a nemôžu prijímať retroaktívne zmeny obchodných podmienok.

Ustanovenie článku 4 nariadenia 2019/1150 ustanovuje podmienky obmedzenia alebo pozastavenia poskytovania online sprostredkovateľských služieb danému komerčnému používateľovi. Tu sa aplikuje najmenej 30 dňová lehota pred nadobudnutím účinnosti tohto ukončenia poskytovania sprostredkovateľských služieb. Odôvodnenie k úplnému alebo čiastočnému pozastaveniu alebo ukončeniu poskytovania online sprostredkovateľských služieb musí obsahovať konkrétne skutočnosti alebo okolnosti, ktoré viedli poskytovateľa online sprostredkovateľských služieb k tomuto rozhodnutiu.

Povinnosť vytvoriť a udržiavať vnútorný systém vybavovania sťažností je ustanovená v článku 11 nariadenia 2019/1150. Poskytovatelia online sprostredkovateľských služieb majú povinnosť tiež vytvoriť a udržiavať v prevádzke bezplatný vnútorný systém vybavovania sťažností podnikateľov využívajúcich danú online platformu. Daná povinnosť sa vzťahuje na sprostredkovateľov, ktorí zamestnávajú viac ako 50 osôb a ich obrat dosahuje výšku viac ako 10 miliónov eur ročne. Daný vnútorný systém vybavovania sťažností profesionálnych používateľov sa dotýka neplnenia povinností stanovených v nariadení ktoré by mohli ovplyvniť v konečnom dôsledku komerčných používateľov. V rámci vnútorného systému vybavovania sťažností sa aplikujú princípy rovnakého zaobchádzania, zákaz akejkoľvek diskriminácie a transparentnosti. Poskytovatelia online sprostredkovateľských služieb zabezpečia publicitu o informáciách o fungovaní a účinnosti svojho vnútorného systému vybavovania sťažností. Vhodné je zdôrazniť, že uvedená povinnosť nie je iba administratívnou záťažou, ale aj ekonomickou záťažou, pretože si to vyžaduje vytvorenie nových pracovných miest a vytvorenie funkčného administratívneho systému na vybavovanie sťažností komerčných používateľov platforiem.

V rámci každej komerčnej aktivity môže prísť k nedorozumeniam a k sporom. Nariadenie 2019/1150 ustanovuje v článku 12 inštitút mediácie ako formu mimosúdneho riešenia sporov, ktoré môžu vzniknúť medzi poskytovateľom a komerčným používateľom. Mediačné konanie tak ako býva zvykom sa koná za účasti nezávislých a nestranných mediátorov, ktorí sú schopní komunikovať na požadovanej úrovni jazykom, v ktorom boli napísané obchodné podmienky danej online platformy, pričom sú viazaní mlčanlivosťou. Mediácia môže byť pre poskytovateľov online sprostredkovateľských služieb a ich komerčných používateľov prostriedkom uspokojivého riešenia sporov bez potreby využitia súdneho konania, ktoré môže byť zdĺhavé a finančne nákladné. Cieľom mediačného konania je, že sporové strany by mohli prediskutovať problém za účasti mediátora a zhodnotiť všetky možnosti mimosúdnej dohody. Súčasťou obchodných podmienok je aj zoznam mediátorov pre prípad mimosúdneho riešenia sporov. Nariadenie zavádza aj právo na súdne konanie pred súdom. Predmetom mediačného konania je skutkový základ sporu týkajúci sa online sprostredkovateľských služieb. Mediačné konanie môže viesť výlučne oprávnená osoba, t.j. mediátor zapísaný v registri mediátorov.

Komisia vyzýva v zmysle článku 13 predmetného nariadenia, aby poskytovatelia služieb, profesijné organizácie prijali Kódex správania. Kódexy vo všeobecnosti upravujú určité etické pravidlá správania sa, väčšinou obsahu ustanovenia o spoločenskej zodpovednosti a sú nástrojmi podnikovej kultúry. V rámci hospodárskych vzťahov sa kladie najmä dôraz, aby zamestnanci obchodnej spoločnosti rešpektovali pravidlá upravujúce vzťahy s konkurentmi

a najmä, by pri rokovaní s konkurenciou konali čestne v súlade so zásadami spravodlivej a férovej súťaže.

Diskusia a záver

Počas budovania digitálneho hospodárstva a európskeho cloudu je potrebné, aby boli chránené práva spotrebiteľov ako príjemcov služby, aby boli jasne a zreteľne určené zmluvné podmienky, aby poskytovatelia služieb rešpektovali pravidlá hospodárskej súťaže. Vhodné regulačné prostredie je základom pre budovanie inkluzívnej elektronickej alebo inteligentnej spoločnosti. Kolaboratívna ekonomika by mala prispievať k zvyšovaniu životnej úrovne a mala by mať správne nastavené zmluvné pravidlá a daňový režim.

Na túto skutočnosť poukázala aj Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, ktorá v roku 2015 v dokumente „Narúšanie základu dane a presun ziskov“ priznala, že digitalizácia a niektoré výsledné obchodné modely predstavujú výzvy pre medzinárodné zdaňovanie.

Slovenské daňové právo upravuje čiastkovo niektoré vzťahy týkajúce sa kolaboratívnej ekonomiky, napríklad zdaňovanie virtuálnych mien. Slovenská právna úprava nereguluje právne vzťahy týkajúce sa poskytovania služieb prostredníctvom digitálnych platforiem. Ministerstvo financií Českej republiky pripravilo zákon o dani z vybraných digitálnych služieb, pričom za základ českej právnej úpravy slúžila predloha návrhu smernice Rady o spoločnom systéme zdanenia digitálnych služieb formou dane z výnosov z poskytovania určitých digitálnych služieb. Návrh českého zákona ustanovuje povinnosť platenia 7-percentnej dane na internetové služby hospodárskymi subjektami, t. j. právnickými osobami alebo jednotky bez právnej osobnosti patriace do skupiny veľkých podnikov s konsolidovanými výnosmi v objeme 750 miliónov eur. V zásade možno povedať, že česká právna úprava je harmonizovaná s úniovým právnym rámcom. Dôvodová správa k návrhu zákona uvádza, že z teoretického hľadiska daň z digitálnych služieb napĺňa znaky nepriamej dane, hoci jej predmetom nie je hmotná vec.

Nariadenie na úrovni Európskej únie vytvára nadnárodný regulačný rámec na zabránenie nekalých obchodných praktík, ako aj na zabránenie zneužívania trhovej sily online platforiem. Súčasťou je aj vytvorenie podmienok pre zabezpečenie transparentnosti a férovosti medzi poskytovateľmi online sprostredkovateľských služieb a ich komerčnými používateľmi. Súčasná právna prax v oblasti hospodárskej súťaže na Slovensku nepozná prípad porušenia pravidiel ochrany hospodárskej súťaže v danej oblasti. Zneužitie trhovej sily online platformami je regulované únijským právnym rámcom v zmysle článkov 101 a 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Spoločné únijské pravidlá zavedené daným nariadením zároveň zabezpečujú jednotné postupy vo všetkých členských štátoch EÚ a odstraňujú prekážky pre správne fungovanie vnútorného trhu Európskej únie. V digitálnej ekonomike zostáva otvorená otázka vzdelávania a nadobúdanie kompetencií, ako aj nových zručností, pretože nové inovácie sa dotýkajú nielen poskytovateľov služieb, ale aj príjemcov služieb- spotrebiteľov. Na túto skutočnosť poukázala aj Európska komisia vo svojej správe o indexe digitálnej ekonomiky a spoločnosti. Napriek postupnému zlepšovaniu úrovne digitalizácie na Slovensku, výsledky nezodpovedajú očakávaniam Európskej únie, najmä ak Slovensko v porovnaní s inými členskými štátmi sa umiestnilo na 22. mieste. V budúcnosti očakávame, že budú existovať nové platformy pre automobily alebo logistiku, platforma pre inteligentnú domácnosť,

platforma pre inteligentný priemysel, platforma pre zdravotníctvo a iné. Z tohto dôvodu je nutné predmetnej regulácii v nadväznosti na vývoj týchto elektronických služieb venovať pozornosť, je nevyhnutný nielen jasný právny rámec v rámci Európskej únie ale aj forma jeho uplatňovania v členských štátoch EÚ, vzhľadom na funkciu vnútorného trhu Európskej únie.

Zoznam použitej literatúry:

Červeňová, M. (2019) Smart ecological development and digital economic transformation. Finančné trhy, č. 2/ 2019, Bratislava. ISSN 1336 - 5711

Európska komisia (2015). Stratégia pre jednotný digitálny trh v Európe: Európska komisia, COM(2015) 192 final.

Európska komisia (2018). návrh nariadenia o podpore spravodlivosti a transparentnosti pre komerčných užívateľov online sprostredkovateľských služieb. V Bruseli 26.4. 2018 COM 2018/238 final. [online 3.7.2020]. Dostupné na : <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2018:0238:FIN:SK:PDF> - Copenhagen Economics (2015) Online sprostredkovatelia - vplyv na hospodárstvo EÚ.

Európska komisia (2020). The Digital Economy and Society Index[online 7.8.2020]. Dostupné na : <https://ec.europa.eu/digital-single-market/desi>

Európsky parlament (2020). Infografika – kolaboratívna ekonomika. [online 3.7.2020].Dostupné: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/economy/20170428STO72971/infografika-kolaborativna-ekonomika-v-eu-v-cislach>

Európsky parlament (2020) Informačné lity. [4.7.2020]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/43/jednotny-digitalny-trh-je-vsade>

Európska únia (2012). Zmluva o fungovaní Európskej únie, Ú. v. C 326 26.10.2012, p. 47–390.

Európska únia (2015). Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1535 z 9. septembra 2015, ktorou sa stanovuje postup pri poskytovaní informácií v oblasti technických predpisov a pravidiel vzťahujúcich sa na služby informačnej spoločnosti (Text s významom pre EHP) , Ú.v. EÚ L 241, 17.9.2015, p. 1–15

Európska únia (2018). návrh smernice Rady o spoločnom systéme zdanenia digitálnych služieb formou dane z výnosov z poskytovania určitých digitálnych služieb (COM/2018/0148/073)

Európska únia (2019). Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1150 z 20. júna 2019 o podpore spravodlivosti a transparentnosti pre komerčných používateľov online sprostredkovateľských služieb Ú. v. EÚ L 186 , 11.7.2019

Európska únia (2020). Publication Office of the EU (2020). Online sprostredkovateľské služby.[online 3.7.2022]. In: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e6ad88eb-ec4d-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-sk/format-XHTML>

Klinec, I. (2000) Digitálna ekonomika – svetové trendy a perspektívy rozvoja na Slovensku. Marketing Magazine č. 4/2000.[online 4.8.2020] Dostupné na: <http://www.akademicky-repozitar.sk/sk/repozitar/digitalna-ekonomika-a-svetove-trendy.pdf>

Maciejewski, M., Christina Ratcliff CH., Næss, K.(2020). Digitálny jednotný trh je všade. [online 4.8.2020]. Dostupné na :<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/43/jednotny-digitalny-trh-je-vsade>

Ministerstvo financií Českej republiky (2019). Návrh zákona o digitální dani.[online 4.8.2020]. Dostupné na : <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2019/navrh-zakona-o-digitalni-dani-miri-do-sn-36638>

Novak. J. at al (2018).The Rise of Digital Changers. [online 4.8.2020]. Dostupné na : https://digitalchangers.mckinsey.com/files/The-rise-of-Digital-Changers_Perspective-on-SK.pdf

OECD (2015). Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy: Action 1 – 2015, Final Report Opatrenie 1 – záverečná správa za rok 2015, OECD Publishing, Paríž.

Parker, G.G. at al. (2016). Platform revolution : how networked markets are transforming the economy and how to make them work for you. New York : W.W. NORTON & Company.

Publication Office of the EU (2020). Online sprostredkovateľské služby.[online 3.7.2022]. In: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e6ad88eb-ec4d-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-sk/format-XHTML>

Kontakt

JUDr. Mgr. Vladislav Mičátek, PhD.
Slovenská asociácia európskych štúdií
Pražská 11
811 0 6Bratislava

Participácia žien na európskej integrácii

Gabriela Bérešová

Abstract

The European Community, nowadays The European Union, has undergone a dynamic development since its creation. The coexistence and mutual cooperation of the states on the European continent nowadays has a transnational dimension and is purposefully coordinated, otherwise, the European Union could not reach such positive results. The Schuman Declaration changed the fate of many people from the European states, it changed the system of international cooperation among the European states and is an example for many countries of how to coordinate a community of European states on a principle of transnational coordination based on common aims and values. The scientific study aims to refer to women who have contributed to the development of European integration and to clarify their particular contribution to the peaceful coexistence of nations in Europe and the world. Some of them survived the holocaust and that is why they made great efforts to keep the peace and international safety in the world.

Key words: European Union, Integration, Women – Politicians

JEL Clasification : F05,

Úvod

Vývoj európskej integrácie je sprevádzaný rôznymi etapami a rôznymi významnými osobnosťami. Za priekopníkov európskej integrácie sa považujú Robert Schuman (1886-1963) a Jean Monnet (1888-1979). Schumanove poslanstvo a myšlienky sa stali realitou a bolo vytvorené nadnárodné spoločenstvo štátov. Budovanie Európy bez hraníc a nadnárodný systém spolupráce štátov si začali osvojovať aj spojenci R. Schumana – Konrad Adenauer, Johan Willem Beyen, Winston Churchill. Pomerne často sa vyzdvihuje prínos Altiera Spinelliho, Alcida de Gasperiho, Paula Henriho Spaaka, Johana Willema Beyena alebo Josepha Becha. K významným osobnostiam, ktoré participovali na rozvoji európskej integrácie, stáli pri zrode Európskych spoločenstiev a ktoré spájali spoločné ideály o prosperujúcej Európe, však patria aj ženy, dámy, ktorým nikdy nechýbala odvaha.

Európska únia prináša v súčasnosti všetkým občanom členských štátov a občanom z tretích krajín stabilitu, mier a bezpečnosť. Avšak Európsku úniu nie je možné vnímať iba ako politickú medzinárodnú organizáciu, ale ako organizáciu s medzinárodnoprávnou subjektivitou, ktorá vytvára súbor spoločných únijných politík, politík patriacich do výlučnej pôsobnosti Európskej únie, a politík, ktoré sú v pôsobnosti členských štátov Európskej únie. Európska únie podporuje medzikultúrne porozumenie a viacjazyčnosť považuje za dôležitý prvok pri rozvoji vzťahov štátov Európy. Vedecká štúdia otvára diskurs o prínose žien, ktoré prispeli veľkou mierou k rozvoju európskej integrácie a patrí im medzinárodné uznanie. Zaujali nás príbehy žien rôznej

národnosti z rôznych štátov majúce jediný cieľ – participovať na rozvoji európskej integrácie, budovať spoločnú Európu a žiť v mieri. Ich životné úspechy sú spojené s európskymi politikami. Nielen v individuálnej, ale aj v kolektívnej rovine zviditeľňujeme ženy, vizionárky, političky, známe Európanky, ktorým patrí náš obdiv. Venovali sme sa osobnostiam aktívne pôsobiacim v štruktúrach ES/EÚ (Marga Klompéová, Nilde Iotti, Simone Veil, Nicole Fontainová, Louise Weiss, Ursula von der Leyen) a tiež tým, ktoré neboli členkami orgánov Európskej únie, ale svojou prácou aktívne prispievali k budovaniu Európskej únie (Ursula Hirschmannová, Melina Mercouriová, Anna Lindhová).

Marga Klompéová

Medzi významné osobnosti, ktoré sa svojimi aktivitami zaslúžili o rozvoj európskej integrácie patrí Marga Klompéová (1912-1986), holandská učiteľka, vedkyňa a politička. Narodila sa v rodine majiteľa papiernictva. Rodina M. Klompéovej sa dostala do finančných ťažkostí a táto osobná skúsenosť ju viedla k tomu, že sa stala ochrankyňou znevýhodnených a chudobných. Študovala na Univerzite v Utrechte. V roku 1937 získala magisterský titul, v roku 1941 získala doktorát z matematiky a fyziky. Štúdium medicíny kvôli druhej svetovej vojne nedokončila. Počas vojny sa zapojila do holandského ilegálneho odboja. V roku 1948 sa začala jej politická kariéra – ako členka Katolíckej ľudovej strany vstúpila do dolnej komory holandského parlamentu, nazývanej Druhá komora. V roku 1948 sa stala poslankyňou holandského parlamentu a členkou holandskej delegácie v Organizácii Spojených národov. Pôsobila tiež ako členka Tretieho výboru Valného zhromaždenia OSN, ktorý sa zaoberal ľudskými právami a humanitárnymi otázkami, Zúčastňovala sa na rokovaní o Všeobecnej deklarácii ľudských práv OSN, ktorá bola prijatá v Paríži dňa 10. decembra 1948. Marga Klompéová sa v roku 1952 ako prvá žena stala členkou Spoločného zhromaždenia Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ – predchodcu dnešného Európskeho parlamentu, ktoré prvýkrát zasadalo práve v roku 1952. V Spoločnom zhromaždení sa podieľala aktívne na prácach, ktoré viedli k Rímskym zmluvám. V roku 1955 bola Klompéová vymenovaná za členku pracovnej skupiny, ktorú zriadilo Spoločné zhromaždenie. Cieľom bolo zlepšiť fungovanie a rozšíriť právomoci Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ a tiež vytvoriť jednotný trh nad rámec uhoľného a oceliarskeho priemyslu. Klompéová v roku 1956 odišla z Valného zhromaždenia a vstúpila do holandskej stredolavej koalície vlády. Stala sa tak prvou ženou- ministerkou sociálnej práce v Holandsku a dosiahla jeden zo svojich najväčších úspechov, keď prvý holandský zákon o všeobecnej sociálnej pomoci nahradil predošlé nevyhovujúce predpisy. [13] Jej veľkým prínosom je okrem iného tiež zákon o domovoch pre seniorov, ktorý sa snaží riešiť problém starnutia holandskej spoločnosti, a zákon o karavanoch na podporu ľudí s kočovým životným štýlom.

V rokoch 1966 až 1971 bola ministerkou kultúry, rekreácie a sociálnej práce. V roku 1971 získala titul štátnej ministerky, čestné vyznamenanie, ktoré sa v Holandsku udeľuje vysokopostaveným politikom za ich zásluhy na sklonku kariéry. Po odchode z politiky sa aj naďalej angažovala v boji za medzinárodnú spravodlivosť a sociálnu zodpovednosť, v rámci kampane kritizovala aj režim apartheidu v Južnej Afrike. Keďže Klompéová bola silne veriacou katolíčkou, pápež Pavol VI. ju vymenoval za predsedníčku Holandskej národnej

komisie pre mier a spravodlivosť. Bola spoluzakladateľkou zväzu katolíckych absolventiek vysokých škôl a tiež stála pri vzniku dobrovoľníckej služby katolíckych žien. [6]

Leonilde Iottiová

Leonilde „Nilde“ Iottiová (1920-1999) sa narodila v severnom Taliansku, kde mali silnú pozíciu komunisti. Študovala literatúru a filozofiu na katolíckej univerzite v Miláne, i keď bola celý život presvedčenou ateistkou. Počas druhej svetovej vojny bola účastníčkou odboja a stala sa poprednou predstaviteľkou komunistickej strany. Po skončení vojny bola hlavnou organizátorkou Únie talianskych žien, v ktorej prevažovali komunistky. Ženy v Taliansku získali úplné volebné právo v roku 1945. [10] Iottiová sa stala jednou z najvýznamnejších povojnových političiek v Taliansku. Na domácej politickej scéne zastávala viaceré posty. V roku 1946 sa stala členkou ústavodarného zhromaždenia, parlamentnej komory zodpovednej za vypracovanie novej ústavy republiky. Iottiová mala za úlohu pripraviť návrh ustanovení týkajúce sa rodinnej politiky Ústavy Talianskej republiky. V roku 1948 získala kreslo v poslaneckej snemovni, v jednej z dvoch snemovní (spolu so senátom) talianskeho parlamentu a nakoniec sa stala jej najdlhšie pôsobiacim predsedom. [13] Keď sa v roku 1979 stala predsedníčkou tejto komory, bola prvou ženou a prvou komunistkou, ktorá v Taliansku zastávala taký vysoký úradný post. V tejto funkcii zotrvala až do roku 1992. [10] Po smrti predsedu talianskych komunistov Palmira Togliattiho v roku 1964 Iottiová tvrdo presadzovala modernizáciu tejto strany, zastupovala proeurópsku tvár talianskych komunistov a počas celej svojej kariéry podporovala európsku integráciu ako hnaciu silu pozitívnej sociálnej transformácie. Ako zástankyňa všeobecného volebného práva naďalej bojovala za práva žien – za zavedenie právnych predpisov týkajúcich sa rozvodu a umelého prerušenia tehotenstva. Iottiová sa v roku 1969 stala poslankyňou Európskeho parlamentu – bolo to po prvýkrát, čo sa do Parlamentu dostali komunistickí kandidáti. Počas svojho 10-ročného pôsobenia v Parlamente v rokoch 1969-1979 presadzovala priame voľby do Európskeho parlamentu, pretože bola presvedčená o tom, že voľba občanmi by poskytla Parlamentu pevný mandát a dôveryhodnosť na to, aby mohol vystupovať v mene občanov. Snaha Iottiovej a jej kolegov bola úspešná – v roku 1979 sa konali prvé priame voľby do Európskeho parlamentu. V rámci svojho poslaneckého mandátu pôsobila aj v parlamentnom výbore pre zahraničné veci. Po 53 rokoch v politike v novembri 1999 oznámila, že odstupuje zo svojho postu v talianskom parlamente.

Simone Veilová

Simone Veilová (1927-2017) bola francúzska právnička, politička a feministka. Narodila sa do židovskej rodiny v Nice. Prežitý koncentračný tábor v Osvienčime-Brezinke a traumatizujúce zážitky z druhej svetovej vojny ju viedli k tomu, že do konca života sa usilovala o zjednotenú Európu a dodržiavanie európskych hodnôt. Po vojne vyštudovala právo a politické vedy. [14] V rámci domácej politickej kariéry Veilová zastávala nasledujúce funkcie: pracovala ako sudkyňa a v tejto funkcii poskytovala poradenstvo nasledujúcim ministrom spravodlivosti. V roku 1970 sa stala prvou generálnou tajomníčkou Najvyššej súdnej rady. Vo vláde Valéryho Giscarda d'Estainga zastávala v rokoch 1974-1979 funkciu ministerky zdravotníctva. V roku

1975 presadila zákon o umelom prerušení tehotenstva bez hrozby trestného stíhania, tzv. zákon Veilová, a snažila sa o zlepšenie životov žien a podmienok väzňov. [19] S postupom svojej politickej kariéry vo Francúzsku bola Veilová čoraz viac oddaná myšlienke Európy. Pred prvými priamymi voľbami do Európskeho parlamentu v roku 1979 stála na čele francúzskej kandidátnej listiny. Bola riadne zvolená do Európskeho parlamentu a do funkcie jeho predsedníčky na roky 1979-1982. Stala sa tak predsedníčkou prvého priamo voleného Európskeho parlamentu – prvou ženou v tejto pozícii a zároveň prvou ženou na čele orgánu Európskej únie vôbec. [13] Pracovala aj ako predsedníčka výboru pre právne veci a ako členka výborov pre životné prostredie, politické záležitosti, zahraničné veci a bezpečnosť a v podvýbore pre ľudské práva. Okrem toho bola členkou špeciálneho výboru pre zjednotenie Nemecka, ktorý bol zriadený v roku 1990. Počas svojho pôsobenia v Parlamente bola aj predsedníčkou a podpredsedníčkou Skupiny liberálov a demokratov, ktorá sa neskôr premenovala na Skupinu liberálov a demokratických reformistov. V roku 1981 získala Cenu Karola Veľkého, ktorá sa udeľuje za prínos k európskej jednote. Po 14 rokoch v Európskom parlamente sa Veilová v roku 1993 vrátila do francúzskej politiky a do roku 1995 bola štátnou tajomníčkou a ministerkou zdravotníctva a sociálnych vecí. V roku 1998 bola menovaná do Ústavnej rady Francúzska. Od roku 2001 do roku 2007 bola prvou predsedníčkou Nadácie na pamiatku obetí holokaustu. V roku 2005 viedla kampaň za Zmluvu o Ústave pre Európu. V roku 2008 bola zvolená do Francúzskej akadémie. V roku 2011 bola na jej počesť pomenovaná promenáda pred hlavnou budovou Európskeho parlamentu v Bruseli ako Agora Simone Veil a v roku 2012 jej bol udelený Veľkokríž Radu čestnej légie.

Nicole Fontaineová

Nicole Fontaineová (1942-2018) bola francúzska pedagogička a politička. Vyštudovala právo a stala sa členkou advokátskej komory v departemente Hauts-de-Seine. Kariéru začala na Sekretariáte katolíckeho vzdelávania, ktorý bol zodpovedný za vzťahy medzi súkromným vzdelávacím sektorom a verejnými orgánmi. Vyučovala na ESCP Europe, najstaršej obchodnej škole na svete, a pracovala na katedre Jeana Monneta na Univerzite Sophia Antipolis v Nice. Od roku 1975 do roku 1981 bola členkou francúzskej Národnej rady pre vzdelávanie a v rokoch 1980-1984 bola členkou Hospodárskej a sociálnej rady. Prvé politické skúsenosti získala v roku 1983, keď sa postavila na čelo odporu proti zámeru vtedajšej vlády prezidenta Francois Mitterranda poskytovať subvencie zväčša katolíckym súkromným školám. V roku 1984 sa úspešne uchádzala o kreslo europoslankyne za kresťanskodemokratické Centrum sociálnych demokratov. Neskôr kandidovala za Centrum za Európu a za Úniu za francúzsku demokraciu. V rokoch 1989-1994 pôsobila vo funkcii podpredsedníčky Európskeho parlamentu. Druhý krát bola zvolená do tejto funkcie na roky 1994-1999 s najväčším počtom hlasov spomedzi všetkých uchádzačov, čo znamenalo, že tak získala pozíciu prvej podpredsedníčky Európskeho parlamentu. [9] Počas svojej parlamentnej kariéry Fontainová pracovala za Európu pre občanov. Sprostredkovala dohody medzi Európskym parlamentom a členskými štátmi týkajúce sa kľúčových právnych predpisov. Zameriavala sa na projekty, ktoré sa týkali vzdelávania mládeže, vrátane dvoch programov EÚ pre mládež (Socrates a Mládež pre Európu), vzájomného uznávania akademických kvalifikácií, ako aj práv žien a rodovej rovnosti. Nicole Fontainová bola 20. júla 1999 zvolená za predsedníčku Európskeho

parlamentu na obdobie rokov 1999-2002. Do tejto funkcie bola zvolená ako druhá žena v histórii Parlamentu po svojej krajanke Simone Veilovej a stala sa tak v poradí jeho 24. predsedníčkou. Medzi jej dôležité úlohy patrilo vymenovanie novej Európskej komisie pod vedením Romana Prodiho, dohliadala na prijatie eura, začala s reformou pracovných postupov Európskeho parlamentu s cieľom priblížiť ho európskym občanom. V decembri 2000 v mene Európskeho parlamentu podpísala Chartu základných práv. V roku 2002 Fontainová odišla z Európskeho parlamentu a stala sa členkou francúzskej vlády vo funkcii ministerky priemyslu. V rokoch 2004 až 2005 riadila Nadáciu Scelles, ktorá bojuje proti sexuálnemu zneužívaniu. Nicole Fontainová bola v roku 2004 opätovne zvolená do Európskeho parlamentu a v období rokov 2004-2009 pôsobila ako europoslankyňa. Napísala niekoľko kníh o práci Európskeho parlamentu – napríklad tesne pred referendum Spojeného kráľovstva o členstve v EÚ v júni 2016 uverejnila publikáciu s názvom „Brexit: príležitosť? Prehodnocovanie Európy“. Kniha je objektívnym pohľadom na dôvody verejnej nespokojnosti s Európskou úniou. Nicole Fontaineová sa až do posledných rokov svojho života zúčastňovala na diskusiách o tom, ako zlepšiť Európsku úniu, ako ju posilniť, premeniť na príležitosť na riešenie potrieb občanov. Počas dvadsiatich troch rokov svojho pôsobenia v zákonodarnom zbore Európskej únie sa stala jeho poprednou predstaviteľkou a neúnavne pracovala na posilnení úlohy tejto inštitúcie. V europarlamente strávila päť volebných mandátov. [3] Za svoju oddanosť európskym ideálom bola počas života viackrát ocenená, okrem iného aj medailou Roberta Schumana a vyznamenaním Veliteľ Národného radu za zásluhy.

Louise Weissová

Louise Weissová (1893-1983) bola francúzska novinárka a politička. Vzdelanie získala v Paríži a v Oxforde. Po vypuknutí prvej svetovej vojny začala pracovať ako novinárka a pod pseudonymom Luis Lefranc prispievala pre noviny Le Petit Parisien. [2] V tomto období sa zoznámila s Milanom Rastislavom Štefánikom, ktorý ovplyvnil jej zmýšľanie. Podporovala projekt francúzskeho premiéra Aristida Brianda pod názvom Európska federálna únia. Významné sú aj jej aktivity v Spoločnosti národov, v roku 1930 založila školu mieru, pôsobila ako predsedníčka skupiny La Femme nouvelle (feministickej organizácie), presadzovala volebné právo žien. Počas druhej svetovej vojny pracovala vo Výbore pre utečencov, pomáhala ako zdravotníčka dobrovoľníčka, pomáhala zachrániť tisíce židovských detí pred nacistami, pridala sa k francúzskemu hnutiu odporu. Ako novinárka sa zúčastnila na Norimberskom procese. [2] V neskoršom období nakrúcala filmy zo svojich ciest po svete. V júli 1979 bola ako 86-ročná zvolená za europoslankyňu – doyenku Európskeho parlamentu (boli to prvé priame voľby občanmi Európskej únie) na kandidátke gaullistickej strany a predniesla v ňom inauguračný prejav. [5] V Štrasburgu založila Fond Luise Weissovej, v ktorom oceňovala najlepšie mierový čin roku. Stala sa Osobnosťou roku 1980 a držiteľkou Grand Officier of the Honor. [18] Počas celého pôsobenia v európskych štruktúrach zastávala ideály spoločnej Európy, demokracie, tolerancie, humanizmu a dekolonizácie. [4] Vyslúžila si pomenovanie “stará mama Európy”. Na počesť Louise Weissovej bola po nej v roku 1990 pomenovaná hlavná budova Európskeho parlamentu v Štrasburgu.

Ursula von der Leyenová

Ursula von der Leyenová (1958) je nemecká politička, súčasná predsedníčka Európskej komisie a členka stredopravicovej Kresťanskodemokratickej únie CDU Nemecka. [16] Narodila sa v Belgicku v čase, keď jej otec pracoval pre Európske spoločenstvo. V Bruseli žila do svojich 13 rokov. Vyštudovala ekonómiu a medicínu. Pred vstupom do politiky pracovala ako gynekologička a vo výskume. Jej otec Ernst Albrecht bol premiérom spolkovej krajiny Dolné Sasko. [15]

V rokoch 2003-2005 pôsobila ako ministerka sociálnych vecí, žien, rodiny a zdravia spolkovej krajiny Dolné Sasko a v rokoch 2005-2009 ako spolková ministerka pre rodinu, seniorov, ženy a mládež. V roku 2009 ako spolková ministerka pre rodinu iniciovala tvrdší postup proti detskej pornografii. V rokoch 2013-2019 zastávala pozíciu spolkovej ministerky obrany Nemecka vo vláдах na čele s kancelárkou Angelou Merkelovou. V dňoch 23. až 26. mája 2019 prebiehali voľby do Európskeho parlamentu. Zúčastnilo sa na nich 200 miliónov voličov z 28 členských krajín. Zvolení poslanci neskôr rozhodli o zložení novej Európskej komisie. [11] Dňa 2. júla 2019 bola Európskou radou navrhnutá na post predsedníčky Európskej komisie Ursula von der Leyenová. O dva týždne neskôr, 16. júla 2019, ju väčšina 383 zo 747 prítomných europoslancov podporila v tajnej voľbe. Oficiálne do úradu nastúpila 1. novembra 2019 a stala sa tak prvou ženou zastávajúcou túto funkciu. [12]

Ursula von der Leyenová v rámci politického programu počas svojho predsedníctva preferuje nasledujúcu agendu : Európska zelená dohoda, Európa pripravená na digitálny vek, hospodárstvo v prospech ľudí, s ľuďmi, silnejšia Európa vo svete, podpora európskeho spôsobu života a nový impulz pre európsku demokraciu. Svojou činnosťou prispieva k zavádzaniu opatrení posilňujúce postavenie Európskej únie medzi medzinárodnými organizáciami a k zavádzaniu spoločných európskych politík. Významnou mierou sa zaslúžila o posilnenie reakcie v boji proti koronavírusu COVID -19 a oživenia hospodárstva v členských štátoch. Do jej agendy patrí aj Dohoda o pláne obnovy pre Európu po koronakríze a nový dlhodobý rozpočet. (2021-2027)

Ursula Hirschmannová

Ursula Hirschmannová (1913-1991) sa narodila v Berlíne do židovskej rodiny strednej vrstvy. Študovala ekonomiku a v roku 1932 sa politicky začala formovať na podujatiach, ktoré organizovala socialistická strana a nemecká sociálnodemokratická strana. Stala sa tiež súčasťou skupín antikomunistického odporu. O rok neskôr sa kvôli nacistickým záťahom proti opozičným skupinám presťahovala aj s bratom Albertom do Paríža, kde sa začal jej dlhý exil a jej zmysľovanie začalo smerovať k európskemu federalizmu. Hirschmannová sa v Paríži v polovici 30. rokov 20. storočia stretla s Eugeniom Colornim. Colorni bol mladý taliansky filozof a socialista, za ktorého sa vydala v roku 1935, a spolu začali pôsobiť v tajnom talianskom antifašistickom odboji. V dôsledku svojich aktivít bol Colorni zatknutý a uväznený na ostrove Ventotene neďaleko Neapola. Hirschmannová získala od úradov povolenie ísť za manželom na ostrov. Tu sa stretli s ďalšími antifašistickými intelektuálmi ako boli Altiero Spinelli a Ernesto Rossi – autori Manifestu z Ventotene s podtitulom Za slobodnú a zjednotenú Európu z roku 1941. Manifest sa všeobecne považuje za začiatok európskeho federalizmu.

Manifest vyzýval na skoncovanie s minulosťou Európy a vytvorenie nového politického systému prostredníctvom reštrukturalizácie politiky a rozsiahlej sociálnej reformy. Obsahuje návrh demokratickej Európskej únie, ktorá by sa mohla vytvoriť po druhej svetovej vojne. Hirschmannová prepašovala manifest do vnútrozemia Talianska a pomohla ho rozšíriť. Čítali ho najmä účastníci talianskeho antifašistického odboja.

Po Spinelliho úteku z Ventotene sa v auguste 1943 v Miláne spolu s ním a ďalšími aktivistami zaradila medzi zakladateľov Európskeho federalistického hnutia. Práve v Miláne sa v auguste toho istého roka uskutočnilo prvé stretnutie federalistického hnutia, ktoré viedlo k schváleniu šiestich základných kameňov federalistickej myšlienky sformulovaných na Ventotene. V roku 1944 fašisti v Ríme zavraždili Eugenia Colornioho. Hirschmannová sa v nasledujúcom roku vydala za Altiera Spinelliho. Ušli do Švajčiarska, kde sa usilovali, aby Európske federalistické hnutie nadobudlo medzinárodný charakter, v dôsledku čoho sa Hirschmannová podieľala na organizácii prvého medzinárodného federalistického kongresu v Paríži v roku 1945. Manželia sa usadili v Ríme. Hirschmannová sa angažovala v politike aj po druhej svetovej vojne. V roku 1975 založila v Bruseli združenie Ženy za Európu, ktoré združovalo ženy z feministických aj politických kruhov, a naďalej podporovala rodovú rovnosť. (Ursula Hirschmannová) [17]Ursula Hirschmannová ostáva v povedomí Európy ako odporkyňa fašizmu a jedna zo zakladateľov myšlienky európskeho federalizmu.[13]

Melina Mercouriová

Melina Mercouriová (1920-1994) bola grécka herečka, speváčka a politička. Narodila sa do prominentnej aténskej rodiny. Jej otec bol minister a člen Jednotnej demokratickej ľavicovej strany Stamatis Mercouris a jej starý otec, Spyros Mercouris, bol primátorom Atén. Patrila k najslávnejším gréckym herečkám. V politike sa začala angažovať až v 50. rokoch 20. storočia. V tomto období svojej kariéry sa pridala k odborovému hnutiu divadelných hercov, čím sa začala jej politická cesta. Počas Mercouriovej divadelného turné v New Yorku 21. apríla 1967 uskutočnila skupina pravicových armádnych dôstojníkov pod vedením brigádneho generála Stylianosa Pattakosa a plukovníkov Georga Papadopouloso a Nikolaosa Makarezosa v Grécku štátny prevrat a chopila sa moci. [13]Mercouriová sa čoskoro stala jedným z popredných lídrov zahraničného hnutia za zvrhnutie junty, v dôsledku čoho jej Pattakos odobral grécke občianstvo. Počas sedemročnej vlády junty viedla kampaň proti diktatúre, šírila povedomie o situácii v Grécku a žiadala izoláciu a odstránenie plukovníkov. V kampani proti junte pokračovala až do jej pádu v roku 1974. Po obnovení demokracie v roku 1974 sa Mercouriová vrátila do vlasti a rozbehla svoju politickú dráhu. Podieľala sa na vytvorení strany Panhelénske socialistické hnutie (PASOK) a stala sa členkou Ústredného výboru strany. Keď strana v roku 1981 vyhrala voľby, Mercouriová bola vymenovaná za ministerku kultúry na obdobie 1981-1989. Počas ôsmich rokov dosiahla vo funkcii úspechy, napríklad – archeologické náleziská v Aténach sa integrovali do zóny bez cestnej premávky, zaviedol sa voľný vstup do múzeí a na archeologické náleziská pre všetkých Grékov. Mercouriová aktívne podporovala grécke divadlo a kinematografiu. Funkciu ministerky kultúry za stranu PASOK vykonávala aj v rokoch 1993-1994. K jej najväčším pracovným úspechom patrí založenie projektu Európske hlavné mesto kultúry, ktorý sa začal realizovať v roku 1985. Predchádzalo

mu stretnutie s ministrami kultúry desiatich členských štátov Európskej únie, ktoré zorganizovala počas prvého gréckeho predsedníctva Rady v roku 1983. Za prvé hlavné mesto kultúry boli v roku 1985 zvolené Atény. Košice sa hlavným mestom kultúry stali v roku 2013. Stretnutia európskych ministrov kultúry pokračujú dodnes. Počas druhého gréckeho predsedníctva Rady sa Mercouriová v roku 1988 začala zasadzovať za dialóg a spoluprácu s krajinami východnej Európy v čase veľkých zmien. Po skončení studenej vojny a páde železnej opony Mercouriová iniciovala projekt Európsky mesiac kultúry, ktorý sa začal v roku 1990 a bol zameraný najmä na krajiny strednej a východnej Európy. V rokoch 1983-1984, keď znovu vykonávala funkciu ministerky kultúry, snažila sa o vytváranie väzieb medzi kultúrou a vzdelávaním na všetkých úrovniach. Mercouriová bola najdlhšie pôsobiacou gréckou ministerkou kultúry a úspešnou patrónkou gréckej a európskej kultúry. [7]

Anna Lindhová

Anna Lindhová (1957-2003) bola významná obľúbená švédka politička, ktorá si získala uznanie doma a v zahraničí. Politicky sa začala profilovať už ako dvanásťročná, keď vstúpila do Švédskej sociálno-demokratickej ligy mládeže, a o rok na to sa stala hovorkyňou miestnej pobočky ligy. Vyštudovala právo na univerzite v Uppsale. Počas štúdia naďalej aktívne pôsobila v politike. Po ukončení štúdia a po šiestich mesiacoch práce na okresnom súde získala v roku 1982 prvé kreslo v parlamente za Sociálno-demokratickú stranu a v roku 1984 sa stala prvou predsedníčkou Švédskej sociálno-demokratickej ligy mládeže. V rokoch 1991 až 1994 pôsobila ako poslankyňa mestského zastupiteľstva v Štokholme, kde mala v pôsobnosti kultúru. V roku 1994, po volebnom víťazstve sociálnych demokratov, sa stala členkou vlády ako ministerka životného prostredia a v roku 1998 bola vymenovaná za ministerku zahraničných vecí. V roku 2001 zohrala významnú diplomatickú úlohu, keď sa jej počas švédskeho predsedníctva Rady Európskej únie podarilo zabrániť vojne v bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko. Lindhová aktívne podporovala prijatie spoločnej meny eura vo Švédsku. O jeho prijatí mali občania Švédska malo rozhodnúť v referende v roku 2003. Tri dni pred konaním referenda o zavedení eura ako oficiálneho zákonného platidla vo Švédsku bola však Anna Lindhová zavraždená. Táto smutná udalosť poznačila aj postoj občanov Švédska, ktorí vstup do eurozóny odmietli.[1] Lindhová bola jednou z najvplyvnejších osobností švédskej politiky, ktorá zastávala proeurópsky postoj a hlásila sa k odkazom R. Schumana. Na jej počesť bola pomenovaná iniciatíva Európskej komisie – Nadácia Anna Lindh pre dialóg medzi kultúrami, ktorú založili členské štáty Eurostredomorského partnerstva na podporu medzikultúrneho dialógu. (Anna Lindh Foundation for Dialogue between Cultures) Každoročne je udeľovaná Cena Anny Lindhovej významnej osobe alebo inštitúcii, ktorá bojuje za ľudské práva, za slobodu prejavu a proti xenofóbii. K laureátom ceny patrí aj americká politička a diplomatka Madeleine Albrightová.[8]

Záver

Naším zámerom bolo poukázať na výrazné osobnosti v európskej politike, ktoré patria a patrili k podporovateľkám európskej integrácie. Odbornými znalosťami, schopnosťou diplomacie a svojou konkrétnou činnosťou prispeli k posilneniu postavenia Európskych spoločenstiev

a dnes Európskej únie. Medzi agendy týchto významných žien jednoznačne patrí sociálna politika, sociálna rovnosť, spravodlivosť, ochrana práv žien, ochrana ľudských práv. Životné úspechy týchto významných dám a ich pôsobenie vo vrcholovej politike v rôznych oblastiach sú spojené s ich oddanosťou myšlienkám R. Schumana a J. Monneta, ktorých považujeme za zakladateľov európskej integrácie. Svojim vlastným príkladom podporujú a podporovali občianske sebavedomie občanov žijúcich v členských štátoch EÚ a prehlbovanie európskej integrácie. Každá dáma má v rámci vývoja európskej integrácie neúnavne pracovala a pracuje na svojej politickej agende.

Kontakt

PhDr. Gabriela Bérešová, PhD.
 Fakulta managementu Univerzity Komenského v Bratislave
 Katedra medzinárodného manažmentu
 Odbojárov 10
 820 05 Bratislava 25
 Slovenská republika

Zoznam použitej literatúry :

[1] Anna Lindhová: Švédka zástankyňa Európy na svetovej scéne (1957-2003). Dátum neurčený. Európska komisia.[online cit. 3.6.2020] Dostupné na: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_pioneers_anna_lindh_sk.pdf

[2] DP: Budova parlamentu je pomenovaná po žene, ktorá milovala Štefánika. (2019). Target news. Správy o biznise, firmách a spoločnosti. Február 2019. [online cit. 13.6.2020] Dostupné na: <http://www.targetnews.sk/clanky/item/994-budova-europarlamentu-v-strasburgu-je-pomenovana-po-zene-ktora-milovala-stefanika>

[3] Europoslanci si minútou ticha pripomenuli Nicole Fontainovú. (2018). aktuality.sk, zahraničné správy. 29.5.2018, [online cit. 13.6.2020] Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/593540/europoslanci-si-minutou-ticha-pripomenuli-pamiatku-nicole-fontainovej/>

[4] FERENČUHOVÁ, B. Veľká dámy Európy – Louise Weissová. (2020). [online cit. 13.6.2020]Dostupné na: <http://www.dejiny.sk/mikro/Eurode/Ferenc/weiss.htm>

[5] Louise Weissová: celoživotná obrankyňa európskych hodnôt a práv žien (1893-1983). Dátum neurčený. Európska komisia. [online cit. 19.6.2020] Dostupné na: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_pioneers_louise_weiss_sk.pdf

[6] Marga Klompéová: Vedkyňa, politička a obrankyňa znevýhodnených (1912-1986). Dátum neurčený. Európska komisia. [online cit. 19.6.2020] Dostupné na: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_pioneers_marga_klompe_sk.pdf

[7] Melina Mercouri: herečka, politička a patrónka kultúry (1920-1994). Dátum neurčený. Európska komisia. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_pioneers_melina_mercouri_sk.pdf

[8] Nadácia Anna Lindh. (2011). Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky. 28.12.2011. [online cit. 19.6.2020] Dostupné na: <http://www.culture.gov.sk/podpora-projektov-dotacie/ine-moznosti-financovania/nadacia-anna-lindh-24a.html>

[9] Nicole Fontaineová politička a pedagogička. Európska komisia. Dátum neurčený. [online cit. 19.6.2020] Dostupné na: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_pioneers_nicole_fontaine_sk.pdf

[10] Nilde Iottiová 1920-1999. Obhajkyňa všeobecného hlasovacieho práva a zakladateľka Talianskej republiky. Dátum neurčený. Európska komisia. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_pioneers_nilde_iotti_sk.pdf

[11] Nový Európsky parlament a nová Európska komisia. (2019). Európsky parlament. Spravodajstvo. 21.6.2019. [online cit. 19.6.2020] Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/hearings2019/predsednicka-ek-2019/20190620STO54901/novy-europsky-parlament-a-nova-europska-komisia>

[12] Paní Evropa, ktorá vystriedá Junckera. Kdo je Ursula von der Leyenová. (2019). ČTK Zahraniční, 16.7.2019. [online cit. 19.6.2020] Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/kdo-je-nova-sefka-evropske-komise-ursula-von-der-leyenova/r~f6e27b949cca11e9bb450cc47ab5f122/>

[13] Priekopníci EÚ. (2020). Nicol Fontaine, Ursula Hirschmannová, Nilde Iottiová, Marga Klompé, Anna Lindh, Melina Mercouri, Simone Veilová, Louise Weissová. Európska únia, europa.eu, Informácie o EÚ. [online cit. 19.6.2020] Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/eu-pioneers_sk

[14] Simone Veilová: žena, ktorá prežila holokaust a stala sa prvou predsedníčkou Európskeho parlamentu (1927-2017). Dátum neurčený. [online cit. 19.7.2020] Európska komisia. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_pioneers_simone_veil_sk.pdf

[15] SOKOL, P.: Nová „Paní Evropa“ Ursula von der Leyenová: Frankofonní matka 7 dětí, federalistka a šéfka Bundeswehru. (2019). Reflex, Profil volby do Evropského parlamentu 4. července 2019. [online cit. 19.6.2020] Dostupné na: <https://www.reflex.cz/clanek/profil/96275/nova-pani-evropa-ursula-von-der-leyenova-frankofonni-matka-7-deti-federalistka-a-sefka-bundeswehru.html>

[16] Ursula Gertrud von der Leyenová. (2020). Wikipedia. [online cit. 19.6.2020] Dostupné na: https://sk.wikipedia.org/wiki/Ursula_von_der_Leyenov%C3%A1

[17] Ursula Hirschmannová: odporkyňa fašizmu a jedna zo zakladateľov európskeho federalizmu (1913-1991). Dátum neurčený. [online cit. 19.6.2020] Európska komisia. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_pioneers_ursula_hirschmann_sk.pdf

[18] Za zjednotením Európy stáli veľké osobnosti. (2019). Kategória: Financie & Spoločnosť. EGOODWILL 11. februára 2019. [online cit. 19.7.2020] Dostupné na: <https://egoodwill.sk/financie-spolocnost/poslanie-europskeho-parlamentu-v-strasburgu/>

[19] Zomrela Simone Veilová. Prežila Osvienčim a bojovala za zjednotenú Európu. (2017). ČTK, TA3, 30.6.2017. [online cit. 19.7.2020] Dostupné na: <https://www.ta3.com/clanok/1108327/zomrela-simone-veilova-prezila-osviencim-a-bojovala-za-zjednotenu-europu.html>

Rozvoj obchodných a investičných vzťahov medzi Európskou úniou a Vietnamskou socialistickou republikou

Silvia Matúšová

Abstract

The European Commission and the Government of the Socialist Republic of Vietnam welcome the signature of the Free Trade Agreement and the Investment Protection Agreement on Sunday, 30 June 2019 in Hanoi. These agreements create the preconditions for the development of trade and investment relations after the entry into force, although Vietnam has been a member of the WTO since 2007 and is currently an open economy and an advocate of free trade. The scientific study focuses on the legal regulation of trade and investment relations between the European Union and its Member States and the Socialist Republic of Vietnam. The aim of the scientific study is to identify the possibilities of trade and investment activities in Vietnam.

Key Words: Agreement, Cooperation, Investment,

Jel Classification : F02, F5, F 15

Úvod

Vietnamská socialistická republika vznikla v roku 1976 spojením Vietnamskej demokratickej republiky (Severný Vietnam) a Republiky Vietnam (Južný Vietnam). Vietnamská socialistická republika (Vietnam) rozvíja obchodné a investičné vzťahy so všetkými štátmi sveta. Medzi jej partnerov dlhodobo patrí Európska únia a jej členské štáty. Rámcová dohoda o komplexnom partnerstve a spolupráci medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Vietnamskou socialistickou republikou na strane druhej (podpísaná v Bruseli 27. júna 2012 nadobudla platnosť v októbri 2016) umožňuje práve rozvoj týchto vzťahov a napomáhať obchodu (Ú. v. EÚ L 329/8 z 3. decembra 2016.) Rámcová dohoda o partnerstve a spolupráci vytvorila právny základ moderného medzinárodného partnerstva založeného na spoločných záujmoch a zásadách. V nadväznosti na narastajúci proces globalizácie bola podpísaná nová Dohoda o voľnom obchode (2020) a Dohoda o ochrane investícií (2020), ktorá prináša moderné a vyvážené štandardy ochrany a podpory investícií.¹

Od roku 1986 začal vo Vietname proces transformácie centrálne plánovaného hospodárstva na trhové hospodárstvo. Investície, štrukturálne reformy, hospodársky rast, posilnenie konkurencieschopnosti a zamestnanosť patria medzi priority procesu transformácie. V roku

¹ Dohoda o voľnom obchode nadobudla platnosť 1. augusta 2020. Dohoda o ochrane investícií sa bude uplatňovať až po schválení v národných parlamentoch členských štátov EÚ.

2019 boli realizované viaceré investičné zámery zahraničných obchodných spoločností ako napr. LG Display Hai Phong (Južná Kórea), ACTR (Čína).

Vietnam je vzorovým príkladom odstraňovania chudoby a realizácie ekonomických reforiem. Podľa dát zverejnených v Human Development Index sa Vietnam nachádza na 118. mieste a index dosahuje výšku 0,693 (Human Development Report, 2019). Vedecká štúdia v širších súvislostiach uvádza vývoj vzťahov medzi Európskou úniou a Vietnamom, ako aj medzinárodnoprávny rámec rozvoja investičných a obchodných vzťahov. Základom pre analýzu boli dokumenty prijaté Európskym parlamentom a inými inštitúciami EÚ, návrh Dohody o voľnom obchode a návrh Dohody o ochrane investícií, ktorá bola zverejnená v Bruseli 17.10. 2018 COM(2018) 691 final 2018/0356(NLE).

Všeobecná charakteristika dohôd

Na základe článku 21 Zmluvy o Európskej únii sa Únia usiluje o rozvoj vzťahov a budovanie partnerstiev s tretími krajinami, medzinárodnými, regionálnymi alebo svetovými organizáciami. Európska únia tradične uprednostňuje otvorený a spravodlivý medzinárodný obchodný systém. Usilovne pracuje na zabezpečení integrácie všetkých krajín do svetového hospodárstva aj prostredníctvom postupného odstraňovania obmedzení medzinárodného obchodu (Damen, M. 2019). Európska únia vstupuje do zmluvných vzťahov s rôznymi štátmi sveta. Systém uzatvárania medzinárodných zmlúv je upravený v ustanovení článkov 3, 4, 207, 216 a 218 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (Ú.v. EÚ C 202, 7.6.2016). Predmetom týchto dohôd býva spravidla hospodárska spolupráca. Pri uzatváraní medzinárodných dohôd rešpektuje Európska únia pravidlá upravené vo Viedenskom dohovore o zmluvnom práve (OSN, 1969). Medzinárodné zmluvy sú právnym vyjadrením najrôznejších foriem spolupráce a vzájomných vzťahov medzi štátmi alebo inými subjektmi medzinárodného práva v hospodárskej, právnej, sociálnej, kultúrnej, vedecko-technickej aj v politickej oblasti (Milošovičová, 2017). Tieto zmluvy sa odlišujú od primárneho práva aj sekundárnych právnych predpisov a tvoria kategóriu sui generis. V súlade s ustanovením článku 218 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, rozhodnutia o medzinárodných dohodách prijíma Rada. Všetky dohody sú následne prijímané v Európskom parlamente.

Dohoda o voľnom obchode medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane jednej a Vietnamskou socialistickou republikou na strane druhej bola ovplyvnená aj stanoviskom Súdneho dvora EÚ 2/15 vydaného 16. mája 2017 (ECLI identifier: ECLI:EU:C:2017:376). Ide o typ zmiešanej medzinárodnej zmluvy. Dohoda o voľnom obchode patrí do výlučnej pôsobnosti Európskej únie, ktorá ju uzatvára na základe článku 218 ods. 6 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, a to až potom, ako s ňou vysloví súhlas Európsky parlament. Dohoda o voľnom obchode je zmluvou vo výlučnej právomoci EÚ. Európsky parlament s dohodou vyslovil súhlas 12. februára 2020, a parlament vo Vietname ju schválil v júni 2020. Dohoda o voľnom obchode sa začína uplatňovať od 1. augusta 2020. Na základe tejto dohody na vytvára zóna voľného obchodu v súlade s článkom XXIV Všeobecnej dohody o clách a obchode (WTO) a s článkom V Všeobecnej dohody o obchode a službách WTO (článok 1.1. dohody). Obchodná spolupráca medzi zmluvnými stranami je založená na liberalizácii a odstraňovaní bariér medzinárodného obchodu. Obchodná dohoda okrem iného obsahuje ustanovenia o ochrane práv duševného vlastníctva o pracovných právach. Zaujímavosťou je, že anglický

jazyk sa stal komunikačným nástrojom pri uplatňovaní obchodných pravidiel a nápravných opatrení v oblasti obchodu (článok 3.14 Dohody o voľnom obchode).

Dohoda o ochrane investícií medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane jednej a Vietnamskou socialistickou republikou na strane druhej vo väzbe na článok 207 Zmluvy o fungovaní Európskej únie patrí do výlučnej právomoci Európskej únie. Predmetná dohoda podlieha tak isto schvaľovaciemu procesu v Európskom parlamente a ratifikácii v členských štátoch v súlade s ich ústavnými predpismi a na základe rozhodnutia Rady podľa článku 218 ods. 6 Zmluvy o fungovaní Európskej únie bude uzatvorená. Dohoda obsahuje štandardné nástroje ochrany investícií, t.j. rovnocenné a spravodlivé zaobchádzanie s investíciami, zákaz diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti, ako aj postupy vyvlastnenia investície, ktoré sú v súlade s pravidlami medzinárodného investičného práva (verejný záujem). Dohoda vytvára stály medzinárodný a plne nezávislý systém riešenia sporov, ktorý pozostáva zo stáleho súdu prvého stupňa a stáleho odvolacieho súdu. Uvedené súdne inštitúcie budú viesť nezávisle a transparentne súdne konania (návrh rozhodnutia Rady, (COM)2018). Dohoda o ochrane investícií nahradí po nadobudnutí účinnosti (t. j. po ratifikácii všetkými členskými štátmi EÚ) existujúce platné bilaterálne investičné dohody členských štátov EÚ, v dôsledku čoho bude zabezpečený jednotný systém ochrany práv pre investorov z členských štátov EÚ vo Vietname a investorov z Vietnamu na území členských štátov EÚ. Zmluve medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Vietnamskej socialistickej republiky o podpore a vzájomnej ochrane investícií, ktorá bola podpísaná dňa 17. decembra 2009,² tak skončí platnosť.

Dohoda o ochrane investícií sa bude uplatňovať až po schválení v národných parlamentoch členských štátov EÚ. Dohoda o ochrane investícií bola podpísaná 30. júna 2019 v Hanoji.

Dohoda o ochrane investícií medzi EÚ a Vietnamom je v poradí treťou dohodou EÚ po Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohode medzi Európskou úniou a Kanadou (Dohoda CETA) a Dohode medzi Európskou úniou a Singapurom, ktorá zahŕňa systém investičných súdov na riešenie sporov medzi investormi a štátmi.

Dohoda o voľnom obchode a Dohoda o ochrane investícií obsahujú ustanovenia o štruktúre orgánov, ktoré budú zabezpečovať vykonávanie dohôd na úrovni Európskej únie a vo Vietname (Výbor pre obchod).

Fakty týkajúce sa obchodnej spolupráce

Obchodná politika, ako aj rozvoj obchodných vzťahov sú založené na odstraňovaní dovozných a vývozných ciel na rôzne tovary, pričom podľa ustanovenia článku 2.14 Dohody o voľnom obchode môžu zmluvné strany zavádzať obmedzujúce opatrenia na dovoz alebo vývoz tovaru v súlade s článkom XI Všeobecnej dohody o clách a obchode. Osobitosťou sú antidumpingové alebo vyrovnávacie opatrenia zavádzané z dôvodu verejného záujmu (článok 3.3 Dohody o voľnom obchode). Zmluvné strany sa zaviazali, že budú v celom rozsahu rešpektovať pravidlá týkajúce sa technickej normalizácie a štandardizácie, ako aj označovania výrobkov.

² Zmluva nadobudla platnosť 18. augusta 2011 v súlade s článkom 14 ods. 1. Z.z. 247/2011

Osobitosťou obchodných vzťahov je, že Európska únia udržiava priateľské vzťahy aj s Andorrským kniežactvom (Dohoda vo forme výmeny listov medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Andorrským kniežatstvom z 28. júna 1990) a so Sanmarínskou republikou (Dohoda o spolupráci a colnej únii medzi Európskym spoločenstvom a Sanmarínskou republikou, podpísaná v Bruseli 16. decembra 1991). V súvislosti s tým akceptuje Vietnam výrobky s pôvodom v Andorrskom kniežatstve, výrobky s pôvodom v Sanmarínskej republike, ako výrobky s pôvodom v Únii v zmysle tejto dohody.

Politika ochrany európskych zemepisných označení býva predmetom medzinárodných obchodných dohôd. Na území Vietnamu bude chránených 169 výrobkov, ktoré sú zaradené do kategórie európskych zemepisných označení. Obchodná dohoda zároveň vytvára právne predpoklady na pridanie nových zemepisných označení do zoznamu chránených zemepisných označení (článok 12.25 Dohody o obchode). Výrobky s chráneným zemepisným označením musia spĺňať špecifikácie výrobku tak, ako je to upravené v právnych aktoch.

Kapitola 12 Dohody o voľnom obchode s názvom Duševné vlastníctvo ustanovuje vysokú úroveň ochrany práv duševného vlastníctva v súlade s Dohodou TRIPS. Očakáva sa, že ochrana a dodržiavanie práv duševného vlastníctva prispejú k podpore technických inovácií, transferu a rozširovaniu technológie, k vzájomným výhodám pre výrobcov a používateľov technických vedomostí spôsobom, ktorý prispieva k sociálnemu a hospodárskemu blahobytu a k rovnováhe práv a záväzkov (článok 12.1 ods. 2 Dohody o vzájomnom obchode).

Súčasťou obchodných vzťahov sú aj služby. Politika obchodu so službami a spolupráca v oblasti elektronického obchodu je obsahom 8. kapitoly dohody. Zmluvné strany sa budú pri poskytovaní služieb riadiť obvyklými medzinárodnoprávnymi princípmi, a to doložkou najvyšších výhod a národným zaobchádzaním, pričom budú rešpektovať Listinu špecifických záväzkov Únie (Príloha 8-A) alebo Listinu špecifických záväzkov Vietnamu (Príloha 8-B). Dohoda zlepšuje prístup na trh pre obchodné spoločnosti, ktoré poskytujú služby, napr. obchodné služby, environmentálne služby, poštové a kuriérske služby, bankovníctvo, poisťovníctvo, námornú dopravu. Ustanovenie článku 8. 44 Dohody o voľnom obchode ustanovuje systém poskytovania finančných služieb, založený na liberalizácii trhu s finančnými službami a rešpektovaní pravidiel hospodárskej súťaže.

Vládne (verejné) obstarávanie býva obvykle predmetom medzinárodných obchodných zmlúv. Dohoda o voľnom obchode obsahuje v 9. kapitole viaceré ustanovenia o podmienkach vládnych obstarávaní, pričom za základ pri verejnom obstarávaní sa považuje Dohoda o vládnom obstarávaní (WTO). Predmetom obstarávania sú tovary a služby. Zmluvné strany vyjadrili svoj súhlasný postoj, že budú plne rešpektovať princípy národného zaobchádzania a zákazu diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti. Z predmetných ustanovení jednoznačne vyplýva, že obchodné spoločnosti z členských štátov Európskej únie majú právo sa uchádzať o verejné zákazky vietnamských ministerstiev a dôležitých štátnych podnikov. Samotný proces verejného obstarávania sa bude uskutočňovať elektronickými prostriedkami, t.j. zverejnenie informácií o obstarávaní, oznámení a súťažných podkladov, prijatie ponúk a v prípade potreby použitie elektronických aukcií (článok 9.4. dohody).

Politika hospodárskej súťaže je upravená v 10. kapitole dohody. Hospodárska súťaž sa v meritórnom rozsahu vzťahuje na obchodnú a investičnú politiku. V zásade platí, že protisúťažné správanie môže narušiť riadne fungovanie trhov a oslabuje výhody liberalizácie obchodu a investícií. Zmluvné strany vzájomne uznali, že sú zakázané dohody medzi podnikmi, rozhodnutia združení podnikov a zosúladené postupy, ktorých cieľom alebo účinkom je vylúčenie, obmedzovanie alebo narušenie hospodárskej súťaže (článok 10.2 a) dohody). Zároveň je zakázané podľa článku 10.2.b) dohody zneužívanie dominantného postavenia jedným alebo viacerými podnikmi a koncentrácie medzi podnikmi, ktoré by významne bránili efektívnej hospodárskej súťaži.

V rámci obchodných a investičných vzťahov využívajú štáty aj subvencie. Právo Európskej únie zaraďuje subvencie do oblasti štátnej pomoci. Podľa ustanovenia článku 10.4. dohody zmluvné strany môžu poskytovať ekonomické výhody formou subvencií, a to za podmienky na dosiahnutie cieľa verejnej politiky. Podľa nášho názoru samotný pojem verejnej politiky je široký a ťažko definovateľný. Z tohto dôvodu sú v ustanovení článku 10.4.2. dohody presne definované ciele verejnej politiky, kedy môžu byť poskytované subvencie:

- a) na náhradu škôd spôsobených prírodnými katastrofami alebo mimoriadnymi udalosťami,
- b) na podporu hospodárskeho rozvoja oblastí s mimoriadne nízkou životnou úrovňou alebo s mimoriadne vysokou nezamestnanosťou,
- c) na nápravu závažného narušenia fungovania hospodárstva jednej zo zmluvných strán,
- d) ako pomoc na rozvoj určitých hospodárskych činností alebo určitých hospodárskych oblastí, okrem iného vrátane subvencií na účely jasne vymedzeného výskumu, vývoja a inovácií, subvencií na odbornú prípravu alebo na vytváranie pracovných miest, subvencií na účely ochrany životného prostredia, subvencií v prospech malých a stredných podnikov a
- e) na podporu kultúry a zachovania kultúrneho dedičstva.

V zásade ide o oblasti, ktoré sa zhodujú s ustanovením článku 107 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktorý sa dotýka štátnej pomoci.

Akákoľvek finančná pomoc oprávneným subjektom nesmie narušiť riadne fungovanie trhov a oslabiť výhody liberalizácie obchodu. V každom prípade ekonomické výhody poskytované oprávneným subjektom by nemali mať negatívny vplyv na hospodársku súťaž a obchod.

Nemenej významná je aj 13. kapitola dohody s názvom Obchod a trvalo udržateľný rozvoj, ktorej zámerom je ustanoviť povinnosti tak, aby sa v rámci obchodnej činnosti podnikov kládol dôraz na ochranu práv zamestnancov, ochranu životného prostredia a sociálny rozvoj, a aby sa v rámci výrobných procesov preferovalo trvalo udržateľné riadenie. Zmluvné strany sa vzájomne zaviazali, že budú sledovať cieľ udržateľného rozvoja, ktorý tvorí hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a ochrana životného prostredia, ktoré sú navzájom prepojené a vzájomne sa posilňujú (článok 13.3. dohody). Zároveň sa v tejto časti dohody uvádza aj to, ako sa sociálni partneri a občianska spoločnosť budú zúčastňovať na jej vykonávaní a monitorovaní.

Tab. č.1 Odstraňovanie bariér obchodu medzi zmluvnými stranami (príklady)

Opatrenia zavedené vo Vietname	Opatrenia zavedené v rámci ČŠ EÚ
Zníženie cla na strojnú výrobu, textilné výrobky, farmaceutické výrobky; Oslobodenie od cla sa vzťahuje na náhradné diely na autosúčiastky, motocykle; Oslobodenie od cla sa vzťahuje aj na niektoré poľnohospodárske výrobky (víno, liehoviny, ryby a pod.). Vietnam bude uplatňovať colné sadzby a kvóty WTO na rafinovaný cukor, soľ a vajíčka.	Od dovozného cla budú oslobodené napríklad neupravené krevety, pangasius sumček siamský o 3 roky, textilný tovar a obuv o 3 roky, biela ryža a iné poľnohospodárske plodiny.

Zdroj : Dohoda o voľnom obchode. Dostupné na : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0691&from=PT#footnote43> Tabuľka vlastné spracovanie

Odo dňa nadobudnutia platnosti Dohody o obchode bude na určité tovary zrušených až 65 % ciel, ktoré Vietnam uplatňuje v rámci obchodných stykov. Postupne počas prechodného 10-ročného obdobia budú odstraňované iné clá. V rámci spoločnej obchodnej politiky EÚ budú na dovoz tovaru z Vietnamu postupne odstraňované počas 7-ročného prechodného obdobia.

Súčasťou Dohody o obchode je aj niekoľko príloh a protokoly, ktoré ustanovujú konkrétne postupy pri colnom konaní, vydaní osvedčenia o pôvode a žiadosti o osvedčenie o pôvode a pod.

Vzťahy Európskej únie a Vietnamu

Oznámením z roku 2010 s názvom Obchod, rast a svetové záležitosti sa medzinárodný obchod stal jedným z pilierov stratégie Európa 2020, ktorej cieľom je ekologickejšia a konkurencieschopnejšia EÚ. Kľúčovým prvkom úspešných stratégií rastu a rozvoja je otvorenosť a liberalizácia obchodu. Táto skutočnosť ovplyvnila aj priority Európskej únie v nadväznosti na politiku vonkajších vzťahov EÚ. Vietnam v súčasnosti zastáva proeurópsku orientáciu zahraničných vzťahov. Ako koordinátor krajín ASEAN pre vzťahy v rámci dialógu ASEAN – EÚ v rokoch 2012 – 2015 bol hostiteľom 132. zhromaždenia Medziparlamentnej únie. Vietnam v záujme prílevu zahraničných investícií zrušil obmedzujúce opatrenia, čo sa prejavilo v objeme investícií. V roku 2019 objem investícií dosiahol 20,4 mld.USD, čo je nárast o 7 % v porovnaní s rokom 2018. Hlavní zahraniční investori pochádzajú z Japonska, Južnej Kórey, Singapuru (Business info cz, 2019). Európska únia je aj najväčším poskytovateľom oficiálnej rozvojovej pomoci pre Vietnam a rozpočet EÚ na tento účel sa v rokoch 2014 – 2020 zvýšil o 30 % na 400 miliónov EUR (Európsky parlament, 2015).

Vietnam sa po Singapure a pred Malajziou stal druhým najväčším obchodným partnerom Európskej únie v rámci ASEAN-u, pričom objem obchodu medzi Európskou úniou a Vietnamom dosiahol v roku 2017 úroveň 47,6 miliardy EUR (Dôvodová správa k návrhu Dohody o voľnom obchode, 2018). Očakáva sa, že predmetná dohoda bude mať priame dopady na príjmovú zložku rozpočtu Európskej únie, keďže obchodná výmena tovarov by pri úplnom vykonávaní dohody mala byť realizovaná bez cla.

Záver

Európska únia sa stáva významnou medzinárodnou organizáciou, ktorá rozvíja priateľské vzťahy aj so štátmi Ázie. V súlade s programom Globálna Európa iniciuje uzatvorenie komplexných dohôd o voľnom obchode, pričom zohľadňuje úroveň rozvoja zmluvných partnerov.³ Jej zahranično-obchodná politika nemá iba ekonomický, ale aj politický význam, pretože súčasťou agendy sú aj občianske práva, ochrana ľudských práv a ochrana sociálnych práv. Dohoda o voľnom obchode posilňuje hospodárske, obchodné a investičné vzťahy v súlade s cieľom trvalo udržateľného rozvoja v rámci jeho hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho piliera a prispieva najmä k harmonickému rozvoju a rozšíreniu medzinárodného obchodu odstránením prekážok obchodu a zabraňuje vytvoreniu nových prekážok obchodu.

Tak ako bolo uvedené, Dohoda o voľnom obchode poskytuje medzinárodno-právny rámec na ďalší rozvoj už dnes dlhotrvajúceho a silného partnerstva medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi a Vietnamskou socialistickou republikou. V súvislosti s tým musíme zdôrazniť, že dohoda ustanovuje právo vlád na reguláciu vo verejnom záujme, ktoré zostáva zachované.

Zoznam použitej literatúry:

Bělohávek, A. J. (2010). *Ochrana přímých zahraničních investic*. C. H. Beck. ISBN 9788074003455 S.388

Business info cz. (2019). *Vietnam: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online cit.12.8.2020] Dostupné na: <https://www.businessinfo.cz/navody/vietnam-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled/>

Damen, M. (2019). *The European Union and its trade partners*. European Parliament. [online cit.12.8.2020] Dostupné na <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/160/europska-unia-a-jej-obchodni-partneri>

Európska komisia (2018). *Návrh Rozhodnutia Rady o uzavretí Dohody o voľnom obchode medzi Európskou úniou a Vietnamskou socialistickou republikou*. Brusel 17.10.2018. COM (2018) 691 final [online cit.12.8.2020] Dostupné na : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0691&from=PT#footnote43>

Európska komisia.(2012) *Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Hospodárskemu a sociálnemu výboru Obchod, rast a rozvoj Prispôsobovanie obchodnej a investičnej politiky potrebám krajín v najväčšej núdzi /* KOM/2012/022 v konečnom znení. Dostupné na: [www./https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX: 52012DC0022&from=SK](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0022&from=SK)*

Európsky parlament (2015). *Nelegislatívne uznesenie Európskeho parlamentu zo 17. decembra 2015 o návrhu rozhodnutia Rady o uzavretí Rámcovej dohody o komplexnom partnerstve a spolupráci medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Vietnamskou socialistickou republikou na strane druhej v mene Únie (05432/2015 – C8-0062/2015 –*

³ KOM (2006) 567, 4.10.2006.

2013/0440(NLE) – 2015/2096(INI)). [online cit.12.8.2020] Dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0468_SK.html

Kunová, V. et al. (2014). *Vnútrošné politiky a činnosti Európskej únie*. Vydavateľstvo Aleš Čeněk, Plzeň 2014, ISBN978-80-7380-498-5, s. 270

Milošovičová et al. (2017). *Medzinárodné ekonomické právo*. Wolters Kluwer. Praha. ISBN 978-80-7552-530-7 s.284

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (2016). *Rámcová dohoda o komplexnom partnerstve a spolupráci medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Vietnamskou socialistickou republikou na strane druhej*. Rámcová dohoda nadobudla platnosť 1. októbra 2016 v súlade s článkom 63.1. a týmto dňom nadobudla platnosť aj pre Slovenskú republiku. Zb. z. 391/2016

Rada Európskej únie (2019). *Dohoda o ochrane investícií medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane jednej a Vietnamskou socialistickou republikou na strane druhej*. Brusel 7. mája 2019.5932/19 WTO 36 FDI 5 Dostupné na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5932-2019-ADD-1/sk/pdf>

Rada Európskej únie (2019). *Dohoda o voľnom obchode medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane jednej a Vietnamskou socialistickou republikou na strane druhej*. V Bruseli 14. júna 2019. 6051/19 WTO 44 [online cit.12.8.2020] Dostupné na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6051-2019-INIT/sk/pdf>

Súdny dvor EÚ (2017). *Stanovisko 2/15 Súdného dvora (plénum)zo 16. mája 2017*. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A62015C.V0002%2801%29>

Šmihula, D. (2014). *K otázkam medzinárodných vzťahov*. Wolters Kluwer. ISBN 9788081680724. S.366

Šturma, et al. (2011). *Právo medzinárodných smluv*. Aleš Čeněk. ISBN9788073803414 s. 408

United Nations (2019). *Human Development Report*. [online cit.12.8.2020] Dostupné na: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/VNM>

Vlachová, B. (2018). *Vyvlastnení a ochrana investíc*. C.H. Beck. ISBN 9788074007088, s. 152.

Kontakt:

PhDr. Silvia Matúšová, PhD.

Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave

Furdekova 16

851 04 Bratislava 5

e-mail: silvia.matusova@vsemvs.sk

RECENZIA

na monografiu Mgr. Petry Milošovičovej, PhD.

Zdroje synergických efektov v interkultúrnom manažmente

Predložená monografia, ktorá vyšla v r. 2019 v renomovanom vydavateľstve Kluwers (ISBN 978-80-7598-663-4), reflektuje a rozvíja veľmi aktuálnu tému: pojem interkulturalita sa totiž v posledných desaťročiach pertraktuje ako jeden z dominujúcich problémov súčasnosti. Sprvu sociálne javy sa stali predmetom výskumu nielen humanitných, ale aj ekonomických a politických vied. Šírka tohto pojmu spôsobila, že sa implantoval do mnohých sociokultúrnych a tiež ekonomických oblastí a charakterizuje ich dnes ako atribút (interkultúrna kompetencia, výchova, výučba, interkultúrny tréning, tu moderná oblasť – interkultúrny manažment). V danom prípade sa autorka zamerala na poslednú menovanú oblasť, správne chápanú v zmysle priesečníka mnohých fenoménov. Z uvedených dôvodov je voľba témy na tepe doby.

P. Milošovičová vychádza z jasnej koncepcie, že sa jej elaborát musí dotýkať ako vedy, tak aj teórie a praxe. Sformulovala výskumné otázky, z ktorých je zrejmé jej poznanie problematiky. Následne sa vyhla samoučelnej deskripcii a na základe svojej profesionálnej orientácie si zvolila parciálny výsek širokej oblasti – význam a prínos pozitívnych synergii (synergických efektov) ako protipólu k divergenciám v interkultúrnom manažmente. Jej cieľom bolo identifikovať ich, opísať a ponúknuť ako prostriedky, ktoré optimalizujú prácu medzinárodného tímu a cezhraničnú spoluprácu zmiešaných tímov.

Koncepcne je práca dobre zostavená a má prehľadnú štruktúru. Teoretickú bázu tvoria kap. 2 – 5 venované synergiám, charakteristickým znakom interkultúrneho manažmentu a jeho realizácii v spoločenskej praxi. Kladne hodnotím konzistentnosť logickej vzostupnosti, prostredníctvom ktorej autorka charakterizuje jednotlivé relevantné fenomény a činitele pôsobiace v medzinárodných tímoch. Autorke sa nedá uprieť ani snaha o podchytenie relatívne širokého spektra parciálnych problémov súvisiacich s témou. Uvádza rôzne definície synergii, pozitívnych aj negatívnych synergických efektov, sumarizuje poznatky o tíme, podnikovej kultúre, medzinárodnom manažérovi, v rozsahu potrebnom podľa autorkinho názoru ako teoretické východisko pre svoj výskum. Pri koncipovaní teoretickej časti práce sa opiera o relevantné zahraničné a domáce sekundárne zdroje.

Tu mám niekoľko kritických pripomienok, ktoré nesúvisia s rozsahom, ale s hĺbkou prieniku do skúmanej problematiky. Odborná relevancia vybraných zdrojov je síce nespochybniteľná, ale už pri rôznych definíciách kľúčových pojmov (interkultúrny manažment, tím, kooperácia, hard-skills, soft-skills) chýba niekedy vlastný postoj k možnosti uplatnenia konštatácií zahraničných odborníkov v našom domácom prostredí. Pri danom

pomerne širokom zábere sa informácie zhustujú a niekedy sa uvádzajú len formou taxatívneho vymenovania charakteristických znakov (napr. mäkké a tvrdé zručnosti manažéra, klady a negatíva tímovej spolupráce). Je diskutabilné, či by si niektoré fenomény nezaslúžili podrobnejší výklad.

Kapitolou 5 „Interkultúrny manažment v spoločenskej praxi“ sa začína premostenie k vlastnému výskumu. Výskumné metódy (zvolená forma interview ako kvalitatívna obsahová analýza) sú v súlade s formulovanými výskumnými otázkami a považujem ich za adekvátne vzhľadom k pertraktovanej téme. Intenciou autorky je vytvoriť teoretickú a metodologickú bázu pre identifikáciu synergických efektov pozitívnych rovnako jako negatívnych so zameraním na odporúčanie a využitie ich pozitívnych druhov. Za východiskový raster si zvolila Hofstedeho model kultúry, ktorý síce nie je dokonalý, pomerne systematicky však klasifikuje dimenzie kultúr jednak ako javov (napr. vzťah k moci), jednak formou binárnych opozícií (napr. individualizmus verzus kolektivismus).

Originálnym prínosom autorky je formulovanie ďalších jedenástich dimenzií interkultúrneho prostredia, ktoré zastrešuje názvom „Dominantné a latentné javy“ (s. 59 – 76). Tieto jednak charakterizuje a stanovuje si ich ako ďalšiu prizmu terénneho výskumu. V jeho rámci iniciatívne oslovila tri desiatky potenciálnych respondentov, no ako vieme, výskumná vzorka sa vždy v dôsledku neochoty oslovených podstatne zredukuje. Výskumný súbor nakoniec tvorí vekovo i národnostne heterogénna skupina. Členovia cieľovej skupiny sa však preukázali ako reprezentatívna a veľmi zaujímavá vzorka, pretože všetci poskytli rozsiahle odpovede, boli autentickí, neštylizovali sa, podelili sa s osobnými skúsenosťami a vykreslili skutočne originálne situácie i postrehy. Bohatý verbálny materiál autorka spracovala, klasifikovala a vyextrahovala z nich relevantné postrehy. O ich exaktnosti a objektívnosti vypovedajú SWOT analýzy, každá z nich venovaná konkrétnej dimenzii a mapujúca klady a záporné stránky jednotlivých dimenzií.

V tomto ohľade sa prejavuje autorkino prierezové myslenie, vďaka ktorému zosúladila zhodnotila sociologicko-psychologické sondy a zosúladila ich s dôsledkami v racionálnom ekonomickom prostredí, konkrétne vo fungovaní tímov vedených interkultúrnym manažmentom. Aj z toho dôvodu sú výsledky výskumu originálne, prispievajú k rozšíreniu aktuálneho stavu poznania v rámci skúmania problémov interkultúrneho manažmentu. Pokiaľ mi je známe, nebol zatiaľ na základe zvolenej, autorkou predkladanej práce, analýzy skutočnosti a navrhutej metodologickej bázy zrealizovaný podobný výskum.

Pozitívom je tiež šanca, že vysoko inšpiratívna téma poskytuje možnosti ďalšieho výskumu, jej ďalšie rozpracovanie v intenciách, ktoré naznačuje autorka. Závery práce majú potenciál byť prínosným pre prípravu manažérov na fungovanie v medzinárodných tímoch rovnako ako pre ďalšie vzdelávanie v oblasti interkultúrneho manažmentu.

Formálna stránka posudzovanej monografie práce je adekvátne a kvalitná, uvedenie použitých bohatých viacjazyčných zdrojov zodpovedá bibliografickým kritériám a má nepochybne aj informačnú hodnotu pre ďalšiu orientáciu v problematike. Rovnako grafické doplnky ako tabuľky a ilustrácie názorne dopĺňajú a ilustrujú verbalizované tvrdenia.

Oceňujem tiež jazykovo-štylistickú kvalitu publikácie. Autorka sa vyjadruje bohatým kultivovaným jazykom charakteristickým pre súčasný slovenský vedecký štýl, pričom uplatňuje kreativitu a nevyhýba sa ani štylistickej kategórii vedeckej zážitkovosti. Dôsledne používa kodifikovanú terminológiu a v prípade terminologickej synonymie a viacjazyčnosti na to čitateľov upozorňuje. Uplatňuje tu svoje jazykové kompetencie vo viacerých jazykoch.

Záverom možno konštatovať, že predložená monografia „Zdroje synergických efektov v interkultúrnom manažmente“ má vysokú teoretickú, recepčnú aj aplikačnú hodnotu. V elaboráte je naznačených viacero opcíí ohľadne ďalšieho skúmania danej témy, tým je inšpiratívna pre výskum, rovnako však prináša kreatívne riešenia pre aplikačnú prax. Pojem a fungovanie interkultúrneho manažmentu sú tu predstavené z interdisciplinárneho hľadiska, čím prekračujú úzke hranice a sú príkladom kreatívnej interdisciplinarity.

prof. PhDr. Daniela Müglová, CSc.